

Nagy Erika

NÉPRAJZI
ÉS KÖRNYEZETVÉDELMI MUNKAFÜZET
KISISKOLÁSOK RÉSZÉRE

Nagy Erika

**NÉPRAJZI
ÉS KÖRNYEZETVÉDELMI MUNKAFÜZET
KISISKOLÁSOK RÉSZÉRE**

Lektorálta:
Sepsiszéki Nagy Balázs néprajzkutató
Lengyel László pedagógus, tanfelügyelő

Tipográfia és nyomdai előkészítés: Toró Attila

Kedves Gyerekek és Pedagógusok!

Egy indián törzshöz tartozó asszony egyszer azt mondta: „A fehér emberek nem törődnek a földdel, a szarvasokkal és a medvékkel, nem hallgatnak a fák és a sziklák kérlelő szavára, kínozzák és megsebesítik ezeket, ezért a föld szelleme gyűlöli őket. Engem arra tanítottak, hogy halljam meg a növények és a kövek hangját.”

A régi idők emberei harmóniában éltek a természettel, megfigyelték, alkalmazkodtak hozzá, így fejlett természetismeretre tettek szert. Mára ez a viszony megváltozott. Ennek a munkafüzetnek a célja, hogy feltárja előttem a természet és az ember azon kapcsolatát, amellyel mostanában már csak falun találkozhattok. Falun felnőtt szüleitek, nagyszüleitek számára a hosszú téli esték jó alkalmat nyújtottak a közös munkára, népdaléneklésre, mesélésre, társasjátékokra és a viccelődésre. Játékaik fából, gyapjúból, kukoricacsuhéból és más természetes anyagból készültek. Az időjárásról nem a televízió adott nekik hírt, hanem a tapasztalt idősebb falusi nénik és bácsik, akik a természet megfigyelése során, annak jelenségeiből olvasták ki, hogy milyen idő várható.

A falusi élet hagyományanyagából, valamint az ember és a természet közötti viszonyról nyújtok át nektek ismereteket, melyeket az esztendő jeles néprajzi és környezetvédelmi napjaihoz kapcsolódva sajátíthattok el.

A munkafüzet mellékletében megtaláljátok a Kárpát-medence magyar tájneveinek és jelentősebb néprajzi csoportjainak térképét, valamint a legfontosabb magyar női- és férfi népviseletek rajzait.

Ezt a munkafüzetet kiegészíthetitek a saját gyűjtéseitekkel. Például gyűjthettek locsolóverseket, névcsúfolókat, népdalokat, meséket, találós kérdéseket, gyermekmondókákat, kiszámolókat, lerajzolhatjátok a településeken található legrégebbi kaput, házat, gyűjthettek régi tárgyakat, feleleveníthettek régi szokásokat, megtanulhattok népi mesterségeket és szervezhettek különböző környezet- és természetvédelmi programokat, amelyekre nemcsak a gyerekek, hanem a felnőttek figyelmét is felhívhatjátok.

Mindnyájunk kötelessége, hogy utódaink részére megőrizzük népünk és környezetünk értékeit! Munkátokhoz erőt és kitartást kívánok!

Nagy Erika
tanítónő

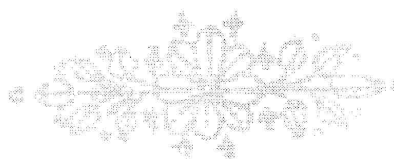
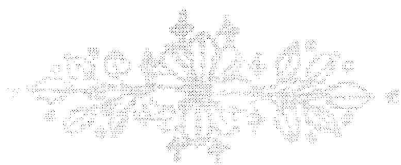

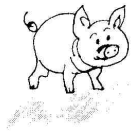

Hónapsoroló

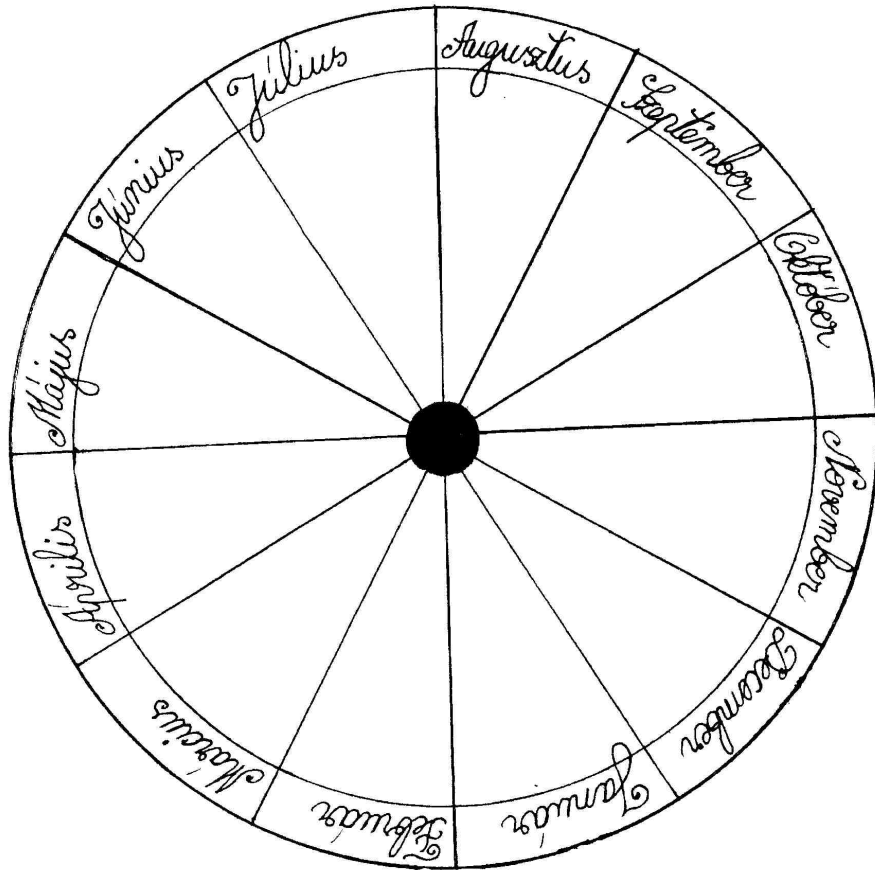
Új év, új év,
új esztendő!
Hány csemetéd van?
tizenkettő!

jégen járó, január,
fagyot fújó február,
rügymozdító március,
április füttyös fiús,
május, május virágdús,
kalászkonyító június
kaszasuhító július,
aranyat izzó augusztus,
szőlőszagú szeptember,
levelet ontó október,
ködöt nevelő november,
deres, darás december.

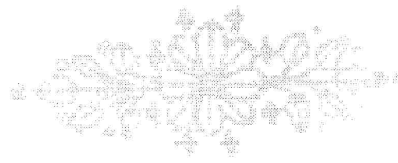
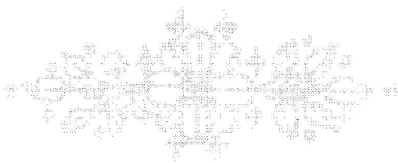

Családunk jeles napjai:

A munkafüzet 53. oldalán megtalálod az esztendő fontosabb időjósító napjainak táblázatát, amit a munkafüzet feladatainak megoldása idején folyamatosan kiegészíthetsz megfigyeléseiddel.

Szeptember

Szent Mihály hava

Szeptember az ősz első hónapja, ezért őszelő havának is nevezik. Ebben a hónapban kezdődik az új tanév és ekkor kezdik el betakarítani őszi terményeiket a szántó-vető emberek. A pásztorok elszámolnak a rájuk bízott állatokkal, a vándormadarak útra kelnek, az erdőn-mezőn beérik a szeder, a kökény, a galagonya és a som.

Szeptember jeles napjai

Egyed napja

Szőlőtermő vidékeken a csőszök ekkor kezdik meg a szőlő őrését, nehogy a madarak megdézsmálják. A gyermekek is megdézsmálhatják a szőlőt, ha a csősz nem látja. Erre utal az alábbi mondóka is:

Lopom, lopom a szőlőt,
Elaludt az öreg csősz,
Vaskalap a kezében,
Tele már a kis kosár,
Lopom uram szőlőjét,
Várom a kerülőjét.

Ezt el is lehet játszani. Ilyenkor egy bekötött szemű gyermek leül, a többi pedig körülötte „lopja a szőlőt”. A tolvajok meg-megérintik a csősz, akinek ki kell találnia, hogy ki érintette meg. Ha kitalálja, akkor a rajtakapott tolvaj ül be helyére a kör közepébe.

Kisasszony napja

E napon ünnepli a római katolikus egyház Szűz Mária születésnapját. Több templom búcsúját Kisasszony napján tartják. A hagyomány szerint aki ezen a napon megnézi a napfelkeltét, meglátja benne Szűz Máriát és a Nap körüli rózsákat. Úgy tartják, hogy Kisasszony napkor búcsúznak a fecskék, de még nem indulnak útnak.

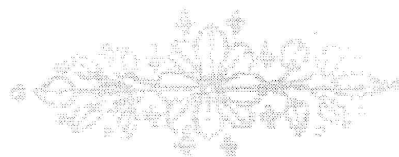
Sorold fel néhány szeptemberben búcsúzó vándormadár nevét:

.....
.....

Ezek is vándormadarak:

k _ k _ kk, d _ r _ , k _ rt _ r _ zsd _ f _ rk _ , s á _ _ a _ I _ ó

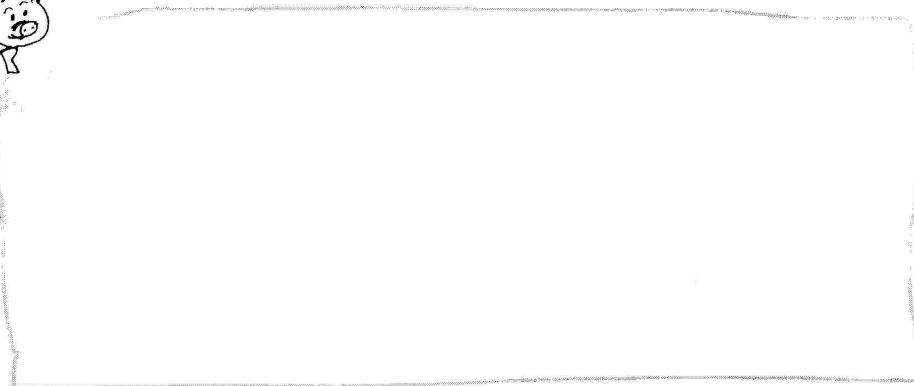
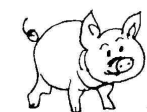

Takarítási világnap

Ősszel minden jó gazda és háziasszony nagytakarítást végez a házban és a ház körül. Ilyenkor temérdek szemét kerül a kukákba, a patakmedrekbe, az árkokba és az utcákra. Régen az emberek nem termeltek annyi hulladékot, mint mostanában. Az élelmiszereket nem csomagolták látványos, drága és környezetszennyező anyagokba. A háztartás eszközei természetes anyagokból –fa, agyag, vessző, szalma, gyékény, stb.– készültek.

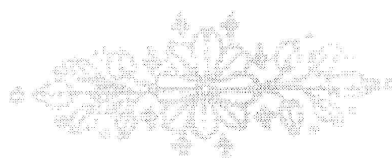
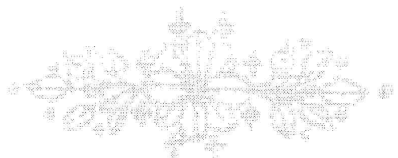
Rajzoljál le öt olyan háztartási eszközt, amely természetes anyagból készült és napjainkban is használják.

Legtöbb természetes anyagból készült tárgyat a műanyagok szorítottak ki a használatból. Nevez meg legalább öt olyan, ma műanyagból készülő eszközt, amely korábban fából vagy más természetes anyagból készült:

Biztosan hallottál arról a fogalomról, hogy **SZELEKTÍV HULLADÉK-GYŰJTÉS**. Ez azt jelenti, hogy különböző anyagokból készült hulladékokat külön tárolóedényekben gyűjtik össze, melyek egy részét így újra fel tudják dolgozni. A papír, a törött üveg és a fémek újrahasznosíthatóak.

A főzés során keletkező konyhai hulladékok közül is sok olyan dolog kerül kukába, ami kiváló tápláléka lehetne egyes állatoknak vagy komposztálás során tápanyaga a növényeknek.

Sorold fel, hogy a különböző zöldség- és gyümölcs héjak, ételmaradékok mely állatoknak lehetne tápláléka:

sárgarépa .....

káposzta .....

alma, körte .....

ételmaradékok .....

egyebek .....

Ha nincs lehetőség állatnak adni ezeket a hulladékokat, akkor komposztot, azaz jó táptalajt készíthetsz belőlük.

Mire használjuk a komposztot?

1. Virágföld előállítására.
2. Talajjavításra.
3. Konyhakert trágyázására.

Mit ne tegyünk bele?

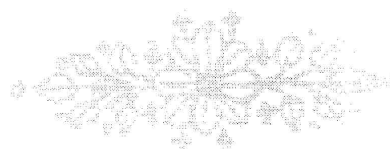
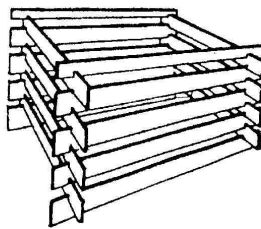
szarut, csontot, műanyagot, tojáshéjat, fémekeket, üveget, követ, húst, maghozó gyomot, tollat, haját, színes újságot, kávézaccot

Mit tehetünk bele?

lombot, kevés fahamut, elfonnyadt gyomot, gyümölcs és zöldség hulladékot, sövénynyesedéket, istállótrágyát, szalmát,

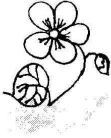
Hogyan készül?

1. Keverjük össze a száraz hulladékot a nedvessel és helyezzük el egy lécekből készült ládában.
2. A durvát a finommal és tartsuk nedvesen.
3. Az érlelést gyorsíthatjuk forgatással.

***Biztosan te is láttál már gabonaaratást és krumpliszedést.
Írd le, hogy mit tett a gazda szalmával és a krumpli elszáradt
szárával?***

.....
.....
.....

***Szerinted helyesen cselekedett-e a gazda? Ha nem, miért? Te
mit tettél volna a helyében?***

.....
.....
.....

Szent Mihály napja

A szeptemberi jeles napok közül kiemelkedik Szent Mihály napja. Ezen a napon hajtják haza a pásztorok a legelőről az állatokat és adnak számot az egész évi munkájukról. Ha a gazdák elégedettek a pásztor munkájával, akkor a következő évre is megfogadják.

A juhokat ennél később András napján (nov. 30.) hajtották haza és számoltak el róluk. Ilyenkor a számlálás alapja a rovás.

A rovás az írni-olvasni nem tudó pásztoroknak ősi számadó, nyilvántartó és ellenőrző eszköze. Egy fadarabra, szögletes pálca lapjára késsel vésett vonal alakú jel, mely a legegyszerűbb esetben egy állatszámot jelent. A rovás jobbról balra halad. A rováspálcának feje is van, erre jegyzi fel a pásztor a gazda tulajdonjegyét. A rovásfa egyik része a pásztornál, másik a gazdánál marad, így egyiküknek sincs lehetősége a számsor utólagos módosítására. A rovásjegyek magyar számsora a római számokhoz hasonlóan különböző számjegyekből áll.

✱	✱	∇	X	V				
1000	100	50	10	5	4	3	2	1

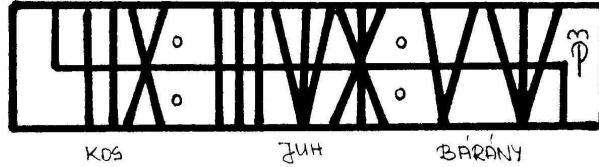
Az alábbi rováspálcán egy gazda bárány-, juh- és kosállományának mennyisége van feltüntetve. Olvassátok le a rováspálcát!

bárány.....db,

juh.....db.,

kos.....db.

A rovásszámokhoz hasonlóan őseink rovásbetűket használtak, amelyeket szintén jobbról bal irányba róttak a fába.

Székely magyar rovás ábc

†	+	⊗	≠	Λ	⊗	∩	∩	†	H	↑	X	4	4
J	I,Í	H	GY	G	F	É	E	D	CS	C	B	Á	A
Y	I	Λ	H	≠	∩	∩	D	∩	⊗	Λ	∩	∩	∩
T	SZ	S	R	P	Ö,Ő	O,Ó	NY	N	M	LY	L	VÉC	KOZK
								Y	H	M	∩	∩	∩
								ZS	Z	V	Ü,Ű	U,Ú	TY

Írd le a rovásírás jeleinek segítségével a következő szólásokat:

Bátor a kenderben, de nem a lenben.
Tolongnak, mint az esztenára hajtott juhok.

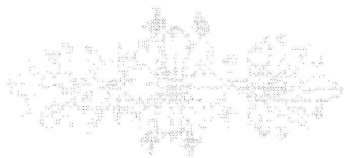

.....

.....

.....

Magyarázd meg szóban ezeket a szólásokat!

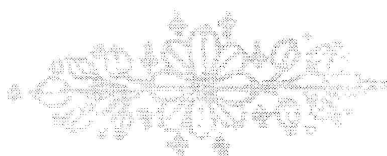
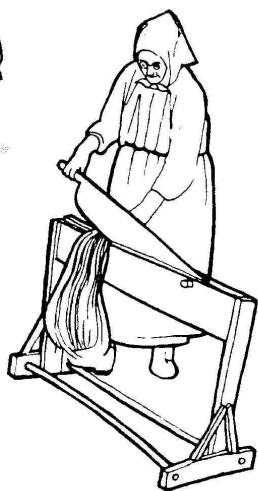
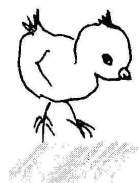

Magyar parasztviseletek

Régen a kender és a len voltak azok az alapnövények, amelyekből ruhát készítettek. Ahhoz, hogy a kenderből és a lenből ruha készülhessen, több munkafolyamatra volt szükség. Íme a kendertermesztés- és megmunkálás főbb mozzanatai néhány mondatban és rajzban:

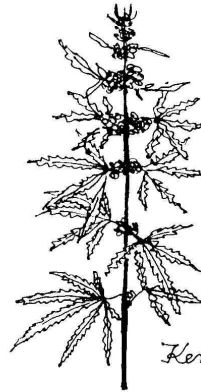
1. Vetés.
2. Nyűvés, annak érdekében, hogy a szálak minél hosszabbak legyenek.
3. Marokra kötés.
4. Kenderáztatásás patakban vagy mesterséges tavakban.
5. Mosás az iszaptól.
7. Megtörés, tilolás annak érdekében, hogy a szálak váljanak el egymástól.
8. Fésülés gerebennel.
9. Fonás orsó és guzsaly segítségével.
10. Szövés.

A képek alá írd be a megfelelő munkafolyamatok nevét!

Len

Kender

Kérjétek a felnőttek segítségét és soroljátok fel, hogy még mi készült a len- és kenderfonalból?

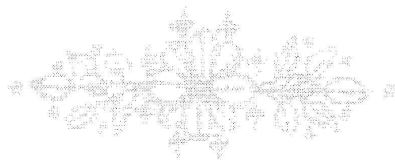
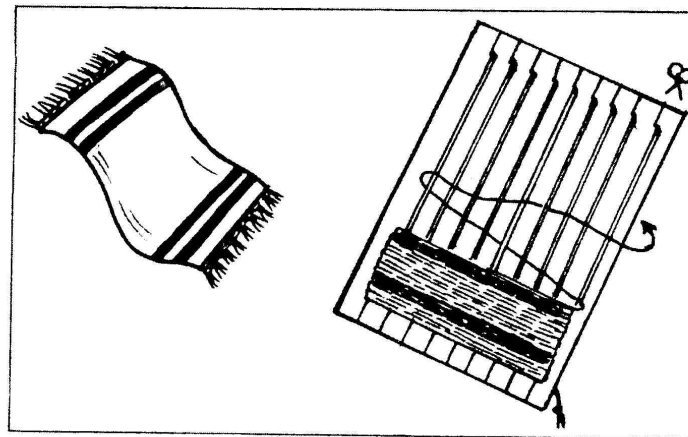
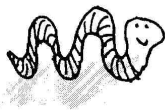

.....

.....

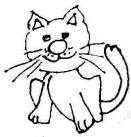
.....

Készítsetek szövőszéket az alábbi rajz alapján és szőjjetek szőnyeget színes fonalból vagy felvágott rongyokból!

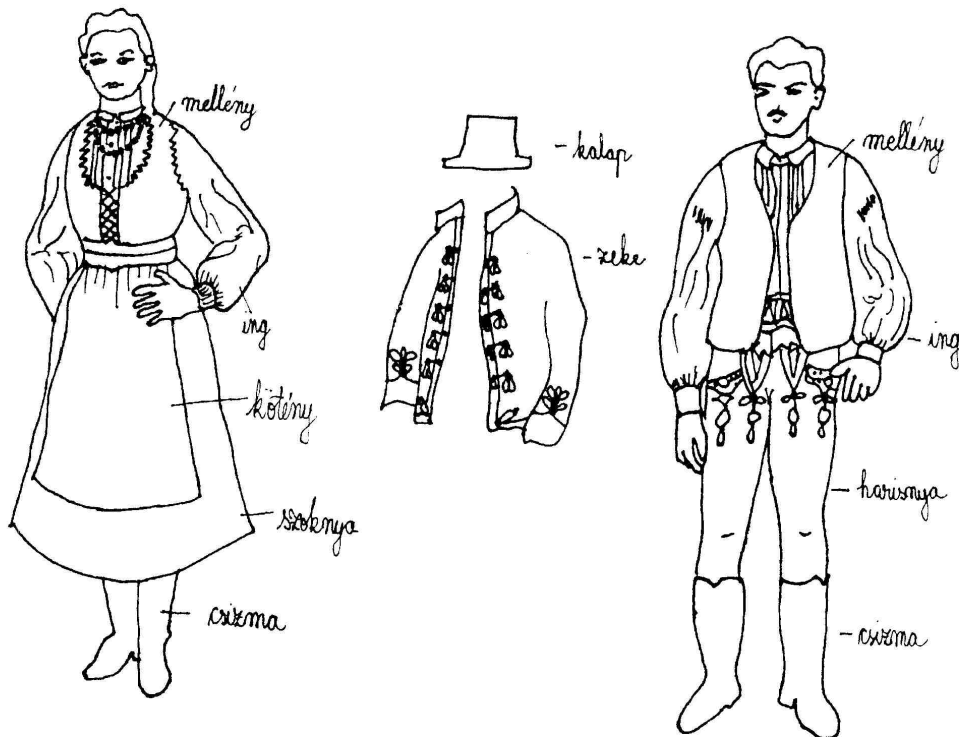

A hagyományos parasztviseletek alapanyaga a len és a kender mellett a gyapjú. Ezeket az anyagokat az asszonyok maguk fonták, festették és szőtték, főként házi vagy akár bolti festékekkel. A magyar népviseletek jellegzetességei tájegységenként változnak, aszerint, hogy kik a viselői. "Ruha teszi az embert" - ennek a szólásnak az elmúlt századokban határozott jelentése volt. Részletesen kidolgozott szabályok írták elő, mely ruhaanyagok, díszek, ékszerek viselése volt a nemes emberek kiváltsága és melyeket viselhettek a parasztok. Már a ruhájáról meg lehetett állapítani valakiről, hogy milyen nemzetiségű, gazdag-e vagy szegény, fiatal vagy idős.

A következő képeken a székely népviselet főbb darabjait láthatjátok. Az üres négyzetbe rajzoljátok le a ti vidéketeken hordott női és férfi népviseletet és színezzétek is ki!

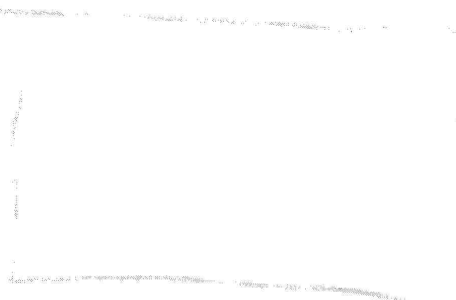

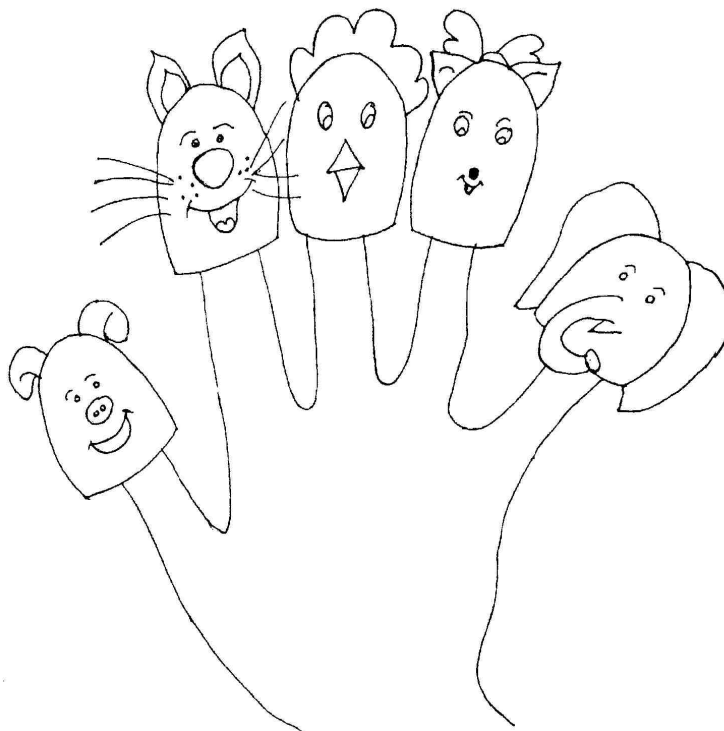
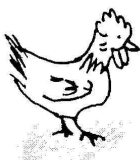
Hogyan készül a posztó?

Az elkészült gyapjuszövetet ványolással tömörítik. A ványolás a gyapjuszövetnek vízben való mozgatás és nyomkodás során történő sűrítése. Ezáltal a gyapjuszálak összezsugorodnak, a szövet kétharmadára, felére összezsugorodik, ugyanakkor tömöttebb, vastagabb lesz.

**Szerezz egy darab posztót
és ragaszd ide!**

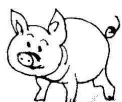
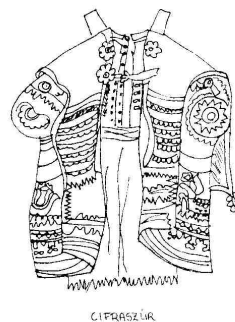

Készítsék ujjábút posztóból! Segít a rajz.

Gyapjúból készült a guba, a suba és a szűr is. A juhászok öltözékéhez tartozott a guba és a suba. A rangban felettük álló gulyásoknak és csikósoknak hímzett vagy posztóval díszített ünnepi viselet-darabjuk a szűr volt.

Milyen állatok őrzése volt a gulyás, a csikós és a juhász feladata?

gulyás....., csikós....., juhász.....

Értelmezd a következő mondást! Segítenek a rajzok és a magyarázat.

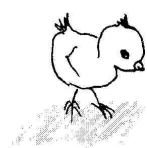
Guba gubával, suba subával.

A guba durva szövésű gyapjúszövetből készült, amelynek szálai közé gyapjúfürtöket szőttek. A gubát a szegény emberek hordták.

A suba a juh szőrös bőréből készült, ujjatlan hosszú palást. A subát hidegben szőrével befele viselték, esős időben pedig kifordították, mivel a zsíros gyapjúsálakon lepergett az eső. A módos gazdáknak dúsan hímzett subáik voltak.

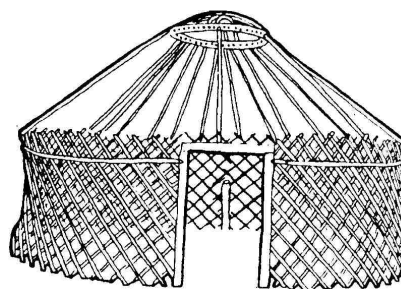
Ha elvégzed a következő számításokat, megtudhatod, hogy hány juh és újszülött bárány életét kell feláldozni egy bunda elkészítéséhez.

$5400-5394+3 \times 2 = \dots\dots\dots$ juh

$100000:1000-64 = \dots\dots\dots$ újszülött bárány

Hogyan készül a nemez?

A gyapjúból nemcsak szövessel és ványolással készítenek anyagot, hanem nemezeléssel is. A nemezkészítés a gyapjúnak azon a tulajdonságán alapszik, hogy szálai ütögetésre, víz hozzáadásával könnyen összesűríthetőek. Őseink és az ázsiai népek nemezből készítették (készítik) a szőnyeget, takarót, csizmát, tarisznyát és lakhelyüket a jurtát is ezzel fedik.

A jurta vázszerkezete

Készítsünk falvédőt nemezből!

A falvédő elkészítéséhez a következő anyagokra és eszközökre van szükségünk: fésült gyapjú, szappan, egy tál víz, festett gyapjú, munkaasztal, műanyag terítő. A munka menete:

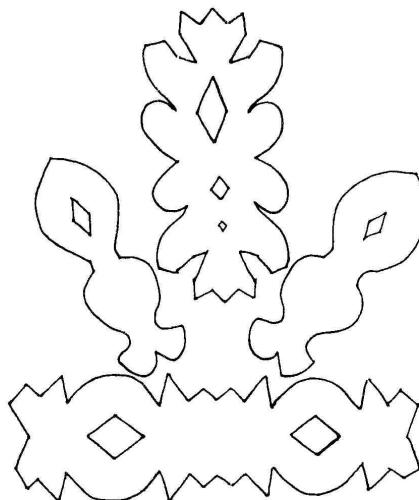
1. A munkasztalodat terítsd le egy műanyag terítővel és teríts szét rajta három réteg gyapjút. Az alsó és a felső réteg szálait helyezzed függőlegesen, a középsőt vízszintesen.
2. Csurgassál langyos szappanos vizet a gyapjúra és óvatosan mindkét keziddel kezd el mozgatni, súrolni le és fel, míg a gyapjurétegek össze nem állanak.
3. Ha díszíteni akarsz a falvédődöt, vágjál ki festett nemezből színes mintákat és ezeket súrold bele a még össze nem állt gyapjúba.

4. Miután a gyapjúréteg és a minta összeállt, öblítsd ki a falvédőt a szappantól és szárítsd meg.

Íme egy minta, amit te is felhasználhatsz.

Rajzold ide az általad tervezett mintákat!

Októberben megindul a lombhullás, a költöző madarak közül a hónap végére az utolsók is elrepülnek. A békák, teknősök, gyíkok a föld alá vagy az iszapba húzódnak. Megérik a csipkebogyó, a vadkörte és a gesztenye. Az őszi munkák tovább folynak, a vetés végéhez közeledik, megkezdődik vagy folytatódik a szüret, törik a kukoricát, ássák a répát. Októberben ültetik a gyümölcsfákat.

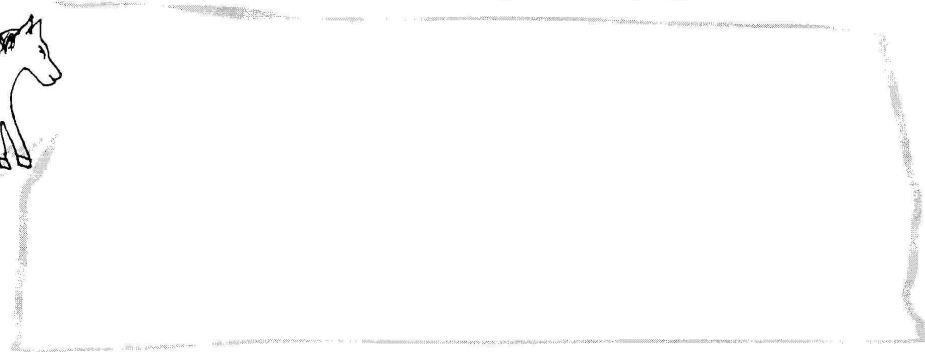
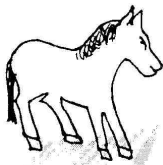
Október jeles napjai

Ferenc (Assisi Szent Ferenc) napja

Ezen a napon vagy héten (Ferenc-hete) kezdik vetni a búzát, mert az ekkor vetett búza nem szurkosodik meg.

Nemzetközi állatvédő szervezetek ezt a napot az Állatok Napjává nyilvánították

Rajzold le kedvenc állatodat és írd rövid fogalmazást róla!

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5 Teréz napja

A Balaton vidékén e napon kezdődött a szüret, a Bánátban viszont dologtiltó nap volt.

6 Gál napja

A halászat befejező napja. E naptól kezdve lehet szedni a makkot.

8 Lukács napja

E napon kezdik szüretelni a szelíd gesztenyét.

20 Vendel napja

Szent Vendelt a magyar néphagyomány a pásztorok védőjének tartja.

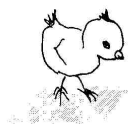
26 Dömötör napja

A pásztorok egyik legjelentősebb ünnepnapja. Ezen a napon tartják a juhászbált (dömötörözés).

28 Simon és Júdás napja

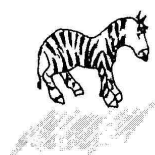
A néphit e napot tartja a tél kezdetének.

Október a szüret ideje. Ekkor a szőlőhegyi munkálatok után szüreti mulatságot rendeznek. Székelyföldön általánosan elterjedt a felvonulással egybekötött szüreti táncmulatság. Ezt még olyan falvakban is megrendezik, amelyekben nem terem meg a szőlő.

Te láttál-e már szüreti felvonulást? Ha igen, meséld el szóban, hogy milyen volt.

Október a kukoricaszedés ideje. A kukoricacsövekről a csuhét vagy héjat általában esténkénti társasmunka (kaláka) keretében fosztották le. Ezekből a levelekből fali díszeket, lábsúrlót és csuhébabát is lehet készíteni.

Hogyan nevezzük másképp a kukoricát?

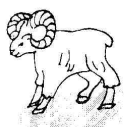
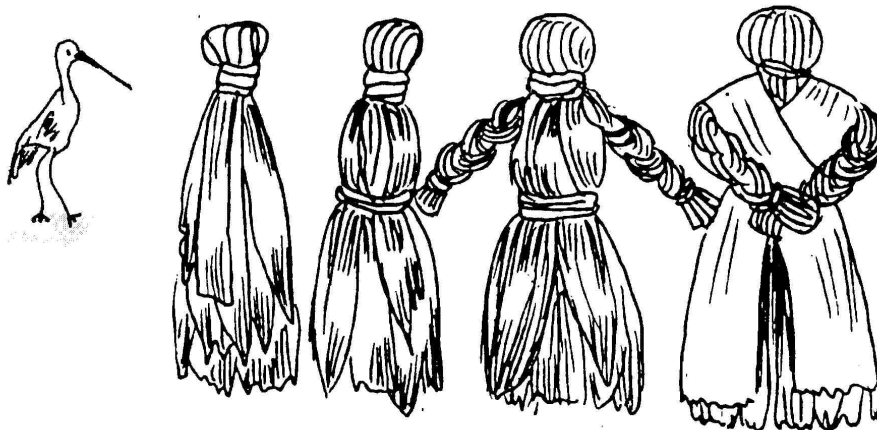
Melyik földrészből származik a kukorica? A négyzethálóban található szótagokat rakd megfelelő sorrendbe és így megkapod a választ!

A	TE	RÓ	RI	VER	Ő	TET	NI
A'	KA	SÁ	ME	LÁT	BO	KÓ	KAR

Csuhébaba készítése

Gyűjtsél kukoricacsuhét és készítsél belőle különböző állatfigurákat és csuhébabát! Segít a rajz.

Egészítsd ki a hiányos mondatokat a következő mestersegnevekkel: vincellér, kádár, szűcs, bognár, kalmár, pintér, takács, tímár, varga.

1. A hordókészítés mestere a ..... és a .....
2. A ..... kerégyártással foglalkozik.
3. A bőrök kidolgozásával a ..... foglalkozik.
4. A lábbelik készítésének mestere a .....
5. A ..... szöveteket készít.
6. A ..... fő célja a nyereségszerzés.
7. A szőrme- és bőrfeldolgozás mestere a .....
8. A ..... szőlőműveléssel foglalkozik.

Novemberben a természet fokozatosan téli pihenőre tér. A lehullott falevelek betakarják és megvédik a magvakat a téli fagyoktól. Ebben a hónapban rendszerint lehull az első hó. Itt az ideje, hogy madáretetőt készítsünk.

November jeles napjai

Mindenszentek napja

A keresztény világban e napon emlékeznek meg a halottakról, noha a halottak napja november 2-án van.

Mostanában a sírokat betonból, kőből és márványból készítik, főként azért, mert tartósabb, mint a fa. A fejfák viszont természetesebbek, szebbek és érdekes jelrendszert hordoznak magukon. Régen a fejfák felirat nélküliek voltak, ennek ellenére mintáik révén sokat elárultak az alattuk nyugvókról. Az alábbi rajzokon a különböző minták jelentését láthatod:

1. LEÁNY SZIMBÓLUMA.

2. FELESEG SZIMBÓLUMA.

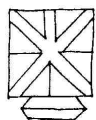
3. ÉDESANYA JELKÉPE.

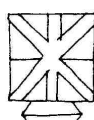
9. HÓI HALOTT JELKÉPE.

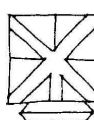
13. GYÁSZOLJA SZERETŐ FELESEGÉ.

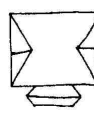
4. FIÚ GYERMEK JELKÉPE.

5. FÉRFI JELKÉPE.

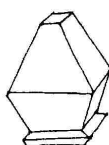
6. AGGASZTÁN JELE.

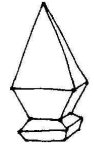
12. SZEGÉNY EMBER JELKÉPE.

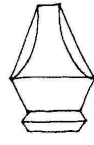
14. A NAP JECEMÉRE
RÁJÁRUNK A HALOTT
PIHENÉSÉT.

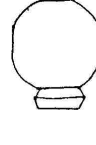
7. TANULT EMBER JELKÉPE.

8. KATONA JELKÉPE.

10. FÖLDMŰVES JELKÉPE.

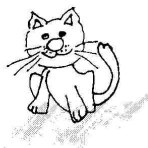
11. GAZDAG EMBER JELKÉPE.

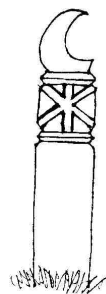
15. ZENEFOKOZAT HIVATALBAN
ÉS CSALÁDBAN IS.

Kinek állítottak ilyen fejfát?

.....
.....

Temetőtökben keressél fájfákat, próbáld lerajzolni és megfejtani, hogy kik nyugszanak alattuk!

--	--	--	--

11. Márton napja

Ezen a napon országszerte lakomákat rendeztek, hogy egész esztendőben bőven ehessenek, ihassanak. Ilyenkor már le lehetett vágni a tömött libát. „Aki Márton napon libát nem eszik, egész éven át éheznek”- tartja a mondás. Ekkor kóstolják meg az új bort.

19. Erzsébet napja

Ha ezen a napon havazik, azt mondják: „Erzsébet megrázta a pendelyét.” Ez hosszú télre utal.

26. Katalin napja

Ezen a napon több vidéken gyümölcsfaágat szoktak vízbe tenni, s ha az karácsonyra kizöldül, a kíváncsiskodó lány közeli férjhezmenetelre számíthat.

Népi időjárásjósló regula: Ha Katalin locsog, karácsony kopog.

1307 András napja

A téli évnegyed kezdő napja. András nap után karácsonyra készülődünk. Ez a nap házasságjósító nap. A lányok párnájuk alá férfi ruhaneműt dugtak és egész nap böjtöltek. Így remélték, hogy álmukban meglátják azt a legényt, aki a férjük lesz.

Még milyen házasságjósító eljárásokról hallottál?

Írjatok néhány névcsúfolót az Erzsébet, Katalin és András nevekről!

Például: Erzsi, Erzsi fakanál, az ágy alatt szaladgál.

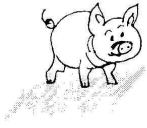

Találjál ki a saját nevedhez kapcsolódó névcsúfolkat!

A tél beálltával falun megkezdődnek a disznóvágások. Ha láttál már disznóvágást, akkor írd le, hogy miként zajlott az esemény, ha nem, akkor kérd meg szüleidet vagy nagyszüleidet, hogy meséljék el ők.

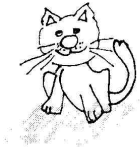
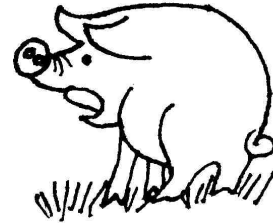

A téli munkákhoz tartozott a fonó és a tollfosztó is. Ez a két munkalakalom az asszonyok és lányok társas munkája volt. Ilyen alkalmakkor a legények szórakoztatták a dolgozó asszonyokat, lányokat. A munka monoton hangulatát népdalok éneklésével, meséléssel és viccelődéssel ütötték el.

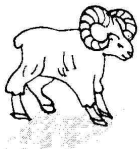

Írd le néhány általalad ismert népmese címét:

Melyik a kedvenc népmeséd és miért?

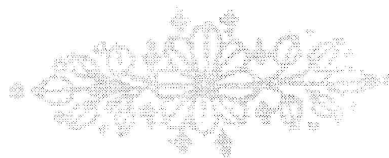
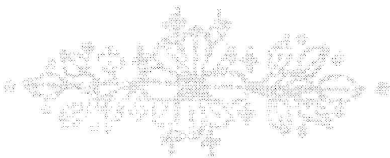

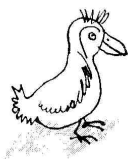

Rajzold le a kevinc népmesehősödet!

Nagyszüleidtől vagy idősebb ismerőseidtől tanuljál népdalokat és a neked legjobban tetsző dal szövegét írd le!

December

Karácsony hava

A természet nyugalomba vonult, rendszerint hó borítja az erdőt és a mezőt, így a vadon élő állatok számára egyre nehezebb az élelemszerzés. Ilyenkor a földműves emberek is megpihennek, csak az állattartó gazdáknak kell naponta a jószágaikról gondoskodniuk.

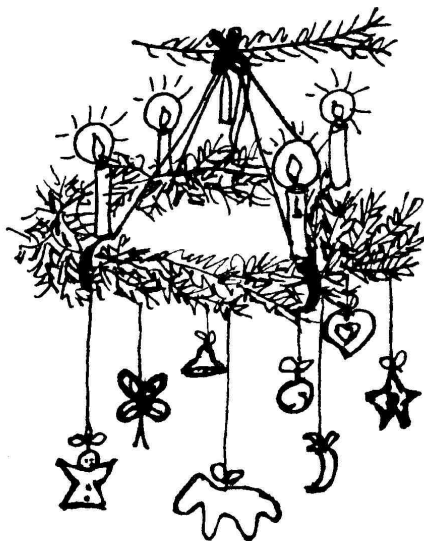
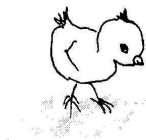
Ez a hónap a várakozás jegyében telik el, az emberek mind lélekben, mind cselekedeteikben a karácsonyra készülődnek.

Advent

Advent a karácsonyi előkészület négyhetes időszaka. A katolikus egyház eredetileg minden héten szerdán, pénteken böjtöt, szombaton a hústól való tartózkodást rendelte el. A vallási előkészületet a böjtön kívül a hajnali misék, a roráték jelentik. Ebben az időszakban tilos a zajos multság, tánc, lakodalom.

Ennek az időszaknak elterjedőben lévő díszje az adventi koszorú. A koszorú négy gyertyája az adventi időszak négy hetét jelzi. Advent első vasárnapján egy gyertyát, a második vasárnap kettőt, a harmadikon hármat, karácsony estéjén pedig mind a négyet meggyújtják.

Készítsél adventi koszorút a rajz alapján!

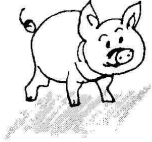

16 Miklós napja

A Miklós napi szokások Szent Miklós püspök cselekedeteire vezethetőek vissza. Ez a szent életű férfi szegényesen élt, de mégis minden pénzét a gyermekek megajándékozására költötte. Különösen a szegény gyerekeket, a hajósokat és a vándordíákokat támogatta, ezért lett később az ő védőszentjük.

Te mit kaptál a Mikulástól?

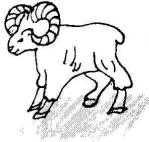

.....

.....

.....

Ha Mikulás lennél kiket ajándékoznál meg és mivel?

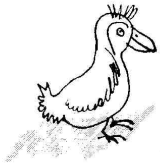

.....

.....

.....

Tanuld meg az alábbi verset:

Mikulás

Hóval lepett égi úton
Mikulás már útra kél,
csillagok szállnak fölötte,
s vígan fut véle a szél.

Világjáró a csizmája,
átlép várost, falvakat,
de olykor megáll, s elidőz
egy-egy kis ablak alatt.

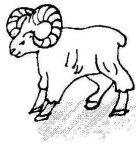
Előveszi aranykönyvét
amelyben gyermeknevek
vannak gondosan felírva,
s nézi: jó vagy rossz gyerek?

Hogyha rossz: hát virgács néki!
De ha jó, akkor cukor...
S már tovább megy - szél és felhő
sem érheti utol.

Zelk Zoltán

Rajzoljatok Mikulást!

3 Luca napja

Egyes vidékeken ezen a napon a fiatal legények kotyolni jártak. Házról-házra menve köszöntőket mondtak, amelyben bőséget, jól tojó tyúkokat kívántak a háziaknak. Íme egy ilyen versike:

Luca, Luca kitty-kotty, kitty-kotty,
nénémasszony litty-lotty, litty-lotty,
Tikjaik, lúdjaik, jó tojók legyenek,
százat tojjanak, ezret kőtsenek!
Kitty-kotty, kitty-kotty, adjon Isten bő bort,
Bő búzát, barackot, vörös farkú malacot,
Szekerükre kereket, poharukra feneket,
Akiből innunk eleget.

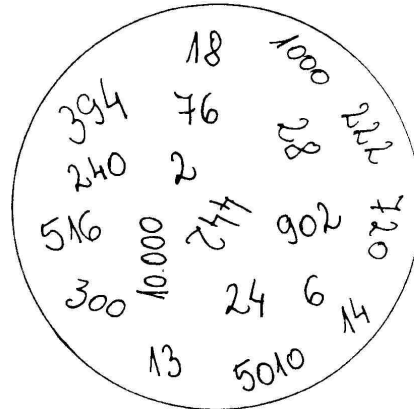
Ezen a napon kezdték készíteni a Lucaszéket, amelyet ..... nap alatt, ... féle fából kellett elkészíteni úgy, hogy minden nap dolgozni kellett rajta valamit. Aki karácsonykor az éjféle misén felállt a székre, megláthatta a boszorkányokat.

Ez a nap az asszonyok számára dologtító nap volt. Különösen a varrás volt tilos, mivel úgy tartották, hogy ezzel a tyúkok fenekét is bevarrják, azaz nem fognak tojni.

Ha megtalálod a kakukktojást, megtudhatod, hogy hány nap alatt és hány féle fából készült a lucaszék. Mindkettőre ugyanaz a szám a válasz.

24-25-26 Karácsony

Ekkor ünnepeljük Jézus születésnapját. Az ókorban élt emberek számára december 25-e a napfordulót, a természet megújulását, a tavasz ígérését jelentette. Ekkor ünnepelték a Nap újjászületését.

Ezt a napot vette át a kereszténység a karácsony ünnepeként.

A karácsonyi ünnepkörhöz több népszokás kapcsolódik. Ilyenek a betlehemezés, a kántálás és a regölés.

Írd le, hogyan készül a családod a karácsonyi ünnepre? Milyen ételeket, süteményeket szoktatok ilyenkor készíteni?

.....

.....

.....

.....

.....

24-25-26 Ádám és Éva napja, Karácsony előestéje

Ehhez a naphoz több szokás és hiedelem fűződik. Egyes vidékeken az asztal alá szalmát, szénát vitt be a gazda, azért, hogy később az istállóban szétszórva vagy a jószágokkal megetetve biztosítsa egészségüket.

A bő termést igyekeztek befolyásolni az asztal alá helyezett magvakkal.

Próbálj néhány karácsonyi szokást, hiedelmet összegyűjteni és leírni!

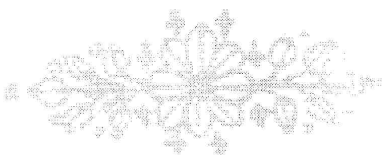
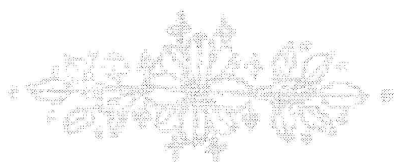
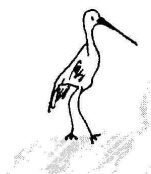

Karácsony előestéjén díszítjük a fenyőfát. A karácsonyfaállítás szokása német nyelvterületen alakult ki 300 évvel ezelőtt. Kezdetben csak a gazdag főúri családok állítottak feldíszített fenyőfát. A karácsonyfát régen almával, dióval, ostyával, mézespogácsa-alakokkal és cukorral díszítették. A díszek készítésekor fő szempont volt az ehetőség, a gyerekek fabontáskor nyalánksággént megették.

Rajzold le, hogy te mivel díszíted a fenyőfát?

Szerinted hogyan lehetne úgy ünnepelni karácsonyt, hogy ne kelljen több tízezer fenyőfát kivágni?

Karácsony az ajándékozás ideje. Te milyen ajándékokat kaptál Jézuskától?

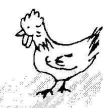

Hol született Jézus?

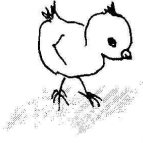
Minek a nevét jelzi Betlehem? Húzd alá a helyes választ!
falu, tanya, erdő, hegy, folyó, város, iskola

Hány tagú volt a Szent család? Sorold fel a neveiket!

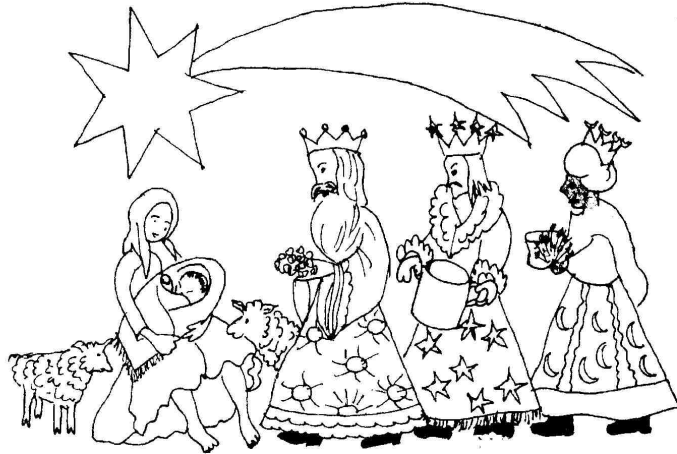
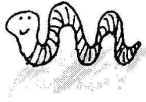

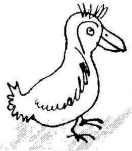
Hogy hívták a három napkeleti bölcset?

Sorold fel, hogy kiket látsz a képen és írd neveiket a megfelelő rajz alá. Ki hiányzik a képről?

Karácsonyi éneklés vagy kántálás

A karácsonyi, többnyire énekes, esetleg verses köszöntést általában kántálásnak nevezik. A köszöntők karácsonyi énekeket énekelve járták végig a falut. Engedélykérés után az ablak alatt vagy a házban énekeltek egy vagy több éneket. Ezután valamilyen ajándékot kaptak, melyet megköszönve mentek tovább.

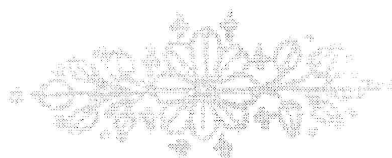

**Te milyen karácsonyi énekeket ismersz?
Írd le a kezdő soraikat!**

.....

.....

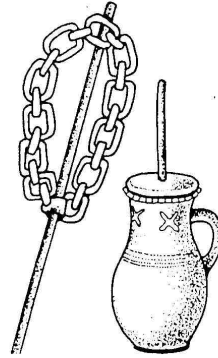
.....

Regölés

A karácsony és az újév közötti időszak a regölés ideje. A szokás résztvevői, a regösök régen kifordított bundában, kezükben zajkeltő eszközökkel – láncos bottal és köcsögdudával – járták végig a lányos házakat. A varázserejűnek tartott regös énekekkel bőséget, boldogságot kívántak a háziaknak, melyért ajándékot kaptak cserébe. Székelyföld néhány falujában a legények csoportja csak az új házasságokat regölte meg.

Láncosbot és köcsögduda

Karácsony idején köszönts Ádám, Éva, István és János nevű ismerőseidet!

Aprószentek napja

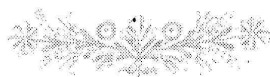
Az egyházi liturgia szerint emlékűnnep. Emlékezés azoknak az ártatlan kisdedeknek a szenvedéseire, akiket Heródes király a gyermek Krisztus keresésekor megöletett.

Ezen a napon még jelenleg is több faluban él az aprószentekelés szokása. A legények csoportosan járkák végig a házakat és megvesszőzik a lányokat, miközben verset is mondanak. Az alábbi verset Kászonban mondják:

Örvendetes nagy nap Krisztus születése,
melybe Szent István életét végezte,
Szent János pedig példáját követte,
mivelhogy Heródes jobb szentjét ölette.
Heródes király ily hatalmason mondá:
Nem áll az semmibe! Katonáim álljatok
rendjébe!

Mária sírva kiáltá:

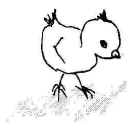
Oh, hatalmas Isten, mindenek bírása,
ki vagy életünknek fő kormányozója,
szerelmes fiadat ne engedd véletlen halálra!
Így menté meg Isten a kisdéd Jézuskát,
nem hagyá elveszni ártatlan báránykát.
Kiket megöletett száznegyvennégyezeret,
rendelj nekik a mennyben szent országot
és külön koronát!

Kik itt jelen vagytok, szívemből kívánom,
e világból kimúltak ítélete napján
jobb felől álljatok,
s a kicsi Jézuska legyen pártfogótok!

Az aprószentekelők elindulának száznegyvennégy-
ezeren, mi is elindultunk annak emlékére!
Nem lándzsákkal, nem botokkal,
hanem szép hajlandós vesszőkkel.
Mehajtjuk vesszönket, ébresszük versünket,
régis szokás szerint öreg embereket,
öreg embereknek ékes gyermeküket.
Egy kicsi mustármagot hoztunk,
el szabad-e hinteni?
Kit ágy alá, kit pad alá,
kit a lányok szoknyája alá.
Kérjük a lányt a kör közepébe!

Ezt követően a lányt megvesszőzik, ő pedig a vesszőkre szalagot köt és a legényeket süteménnyel és itallal kínálja.

Keresd meg Kászont a mellékletben található térképen!

Nálatok él-e még az aprószentekelés hagyománya? Ha igen, akkor írd le a folyamatát és a mondott versikét, ha nem, akkor elevenítsd fel a szokást a leírtak alapján!

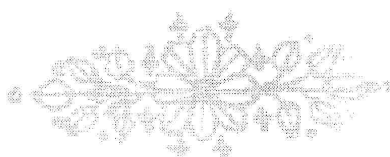
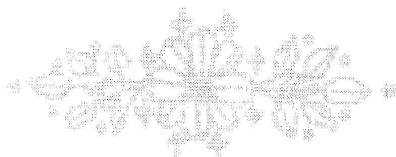
.....

.....

.....

.....

.....

61 Szilveszter napja

Az év utolsó napjához sok érdekes szokás és hiedelem fűződik. A lányok gombóc főzéssel próbálták megtudni jövőbelijük nevét és foglalkozását. Ezen az éjjelen készítettek hagymakalendáriumot is. A hagymakalendárium segítségével jósltak a következő esztendő időjárására.

Jóslás gombóccal

Készítsél gombócokat és azok közepébe tegyél egy-egy névvel ellátott papírdarabkát. Ha lány vagy, akkor írd a fiúneveket a papírokra, ha fiú vagy, akkor lányneveket. A gombócokat tedd oda főni és amelyik leghamarabb feljön a víz tetejére, abból vedd ki a papírt. A papíron álló nevű fiú vagy lány lesz a párod.

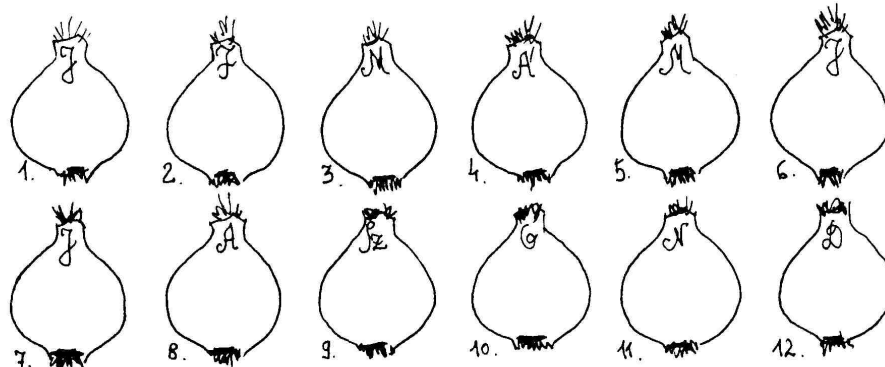

Még milyen párjósító eljárásokról hallottál? Kérjed szüleid, nagyszüleid segítségét!

Hagymakalendárium

Vegyél egy nagy hagymát, vágd ketté és szedd szét szikkeire. Válassz ki 12 sziket, nevezd el azokat egy-egy hónapról és tegyél beléjük egy fél kiskanálnyi sót. Reggelig a só hatására némelyikben víz gyűl össze. Ezek alapján megállapíthatod, hogy az adott hónap száraz lesz-e vagy csapadékos?. Megfigyeléseidet jegyezd be a következő hagymakalendáriumba. Ezt követően egész évben figyeljed, hogy ez a fajta időjárás-előrejelzés megbízható-e?

Meséld el, hogy te miként szilveszterezted?

Január

Boldogasszony hava

Január rendszerint a legkeményebb hideget hozó téli hónap. A hosszú, sötét esték jó alkalmat nyújtanak a családi-baráti együttlétekre, viccelődésre, szórakozásra.

1. Ehhez a naphoz több szokás és hiedelem is kapcsolódik. A legények, férfiak házról-házra járnak és újévi köszöntőket mondanak. Asszony vagy lány nem mehet ilyenkor látogatóba, mert úgy tartják, hogy a nők e napon nem hoznak szerencsét a házra.

A felsorolt szokások, hiedelmek közül jelöld azokat, amelyekről már te is hallottál és folytasd a felsorolást!

- a. Ha újesztendő napján napfényes idő van, az jó esztendőt jelent.
- b. Ha újév éjjelén csillagos az ég, rövid lesz a tél, ha piros a hajnal, akkor szeles esztendő várható.
- c. Ha olvadni kezd, sok bor terem.
- d. Újév reggelén kukoricát, búzát, árpát hintenek, miközben jókívánságokat mondanak.
- e. A gyümölcsfákat megrázzák, hogy jól teremjenek.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

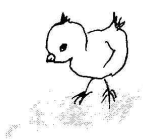
.....

.....

.....

.....

**Tanuld meg a következő újévköszöntő versikéket!
Gyűjtsél még egy párat!**

Fehér kenyér dagadjon,
fűzfatekenőben!
Bor, búza, kolbász
legyen mindig bőven!
A patikát felejtse el
az új esztendőben!

Adjon Isten fűvet, fát,
tele pincét, kamarát,
egészséget, boldogságot
az új esztendőben!

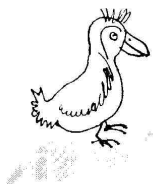
16 Vízkereszt napja

A napkeleti bölcsekre vagy háromkirályokra, valamint Jézus megkeresztelésére és első csodatételére való emlékezés napja. A római katolikus templomokban ezen a napon vizet és tömjént szentelnek. A templomban megszentelt víznek a nép különös hatást tulajdonított, s régebb minden család vitt belőle haza.

A háromkirályjárás a három napkeleti bölcsről kapta a nevét. Fehér ruhába öltözött gyerekek, papírkoronával a fejükön házról-házra jártak és köszöntő énekeket adtak elő.

Hagyományosan ekkor ér véget a karácsonyi ünnepekör, amit a karácsonyfa lebontásával is jeleznek.

Ez a nap a farsangi időszak kezdőnapja.

Mire használják a szentelt vizet?

.....
.....
.....

17 Antal napja

A háziállatok és a kedvtelésből tartott kisállatok, valamint a kosárfonók védőszentjeként tisztelik Remete Szent Antalt.

Keresd meg és húzd alá a kakukktojást!

- a. kutya, ló, szamár, teve, tulok, macska, tyúk, bárány, ruca, oroslán
b. sertés, kecske, bivaly, fakopáncs, lúd, gyöngytyúk, nyúl, pulyka

Ha tartottál már kisállatot, rajzold le és írd le röviden, hogy miként alakult a sorsa!

A large rectangular box for drawing, with a dashed line on the right side for writing.

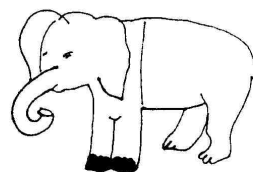
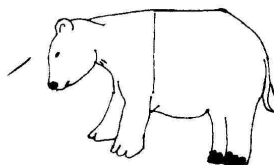
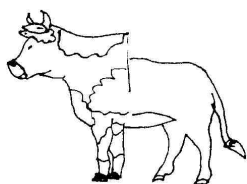
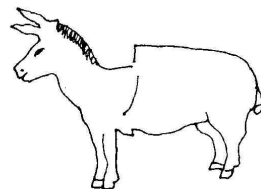
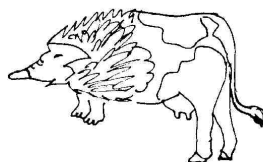
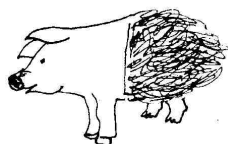

Milyen állatokat szeretnél tartani és miért?

A series of horizontal dashed lines for writing.

Furcsa állatok
Miért furcsák ezek az állatok?
Találd meg a párjaikat és kösd össze őket!

18. Piroska napja

Ha Piroska napján fagy, negyven napig el nem hagy.

21. Ágnes napja

Ha Ágnes hideg, engesztel Vince, hogy teljék a pince.

22. Vince napja

Fényes Vince, tele a pince; ködös Vince, üres a pince.

26. Pál napja

Ha tiszta idő van, akkor jó szénatermés lesz, ha szél fúj, kevész széna lesz.

Figyeld meg, hogy a januári időjósítások igazak-e!?

Február

Böjtelő hava

Farsang

A farsang vízkereszt napjától a húsvét vasárnapot megelőző negyven napos böjti időszak kezdetéig (hamvazó szerdáig) tart. Ezalatt gyakoriak a nagy lakomák és a táncmulatságok.

A farsanghoz szervesen hozzátartoznak a jókívánságmondó és adománygyűjtő szokások. A farsangköszöntőkkel, a kimondott szó mágikus erejével próbálták biztosítani az elkövetkezendő esztendőre a jó termést, a szerencsét, az állatok egészségét és szaporodását.

Sok helyen a farsangot látványos keretek között búcsúztatják el.

Ha megoldjátok a rejtvényt, megtudhatjátok, hogy miként nevezték a farsang vasárnapot megelőző csütörtököt. Szótagold a következő szavakat, az első szótagokat írd le külön, majd olvasd össze őket!

Zakariás, bátorság, lószerszám, csücsül, történelem, tök

.....

Vajon miért nevezték így ezt a napot? Válaszolj szóban!

Nálatok él-e a farsangtemetés szokása? Ha igen, akkor foglald össze röviden, ha nem, faggasd ki az idősebbeket és írd le az emlékezéseiket.

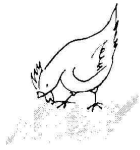
.....

.....

.....

.....

.....

Farsang idején biztosan ti is rendeztek álarcosbált. Ilyenkor legtöbb gyermek kedvenc jelmeze a bohóc jelmez. Ha bohócnak öltözöl, megtanulhatod a következő verset. Rajzold le a bohóc hiányzó részeit! Színezd is ki!

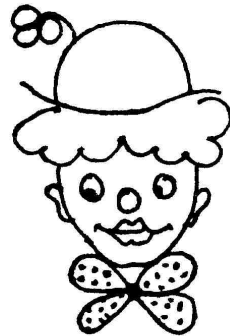
A bohóc

Vidám legény a bohóc,
piros haja csupa kóc,
ide lép, oda lép,
a zubbonya búzakék.

Lengő inge pepita,
lobog rajta pántlika,
viháncol, nótázik,
karikákkal mókázik.

Csupa fintor, csupa folt,
csupa masni, csupa gomb,
csupa csengő, csupa szín,
csupa, csupa karmazsin.

karmazsin = vörös szín

Ha megfejted az alábbi találós kérdéseket, megtudhatod, hogy mire használták a farsangi ételmaradékot. A megfejtett szavak első betűit írd megfelelő sorrendben a pontok helyére, s így megtudhatod, hogy melyik szó bújt el.

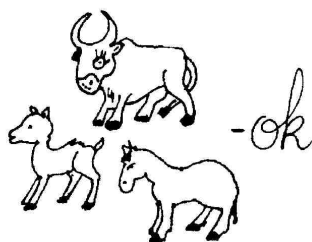
Hatvan gyermeke van,
minden gyermekétől
hatvan unokája.
Mi az?

Nem vetik, nem kapálják
mégis terem.
Mi az?

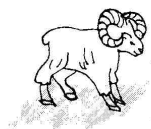
Nyáron táncol, ringatózik,
télen jól betakarózik.
Mi az?

Fehér mezőn fekete vetés.
Mi az?

Selyempelyhes bóbitámat
hordják a szelek,
szétfújja egy szusszantással
az ügyes gyerek.
Mi az?

ására

Készítsél térképet az alábbi leírás alapján!

Farsangi meghívó

Maci Laci a következő farsangi meghívót küldte szét az erdő lakóinak: Ma délután farsangi bál lesz a Tigris tisztáson. Mindenkit szeretettel várunk! Útvonal: A Mókus tisztás központjából nyílik déli irányban a Tölgyfa utca, ezen menj végig, majd a Bagoly Kórház sarkánál fordulj északi irányba a Mogyoró utcába. Folytasd utad a Kígyókerden át a Tüskevárba, majd onnan három nyusziugrásnyira meglátsz egy hidat, a folyó bal partján pedig megtalálod a Tigris tisztást.

Gyertyaszentelő Boldogasszony napja

Ezen a napon szoktak gyertyát szentelni a katolikus falvakban. A szentelt gyertya a bölcsőtől a koporsóig elkíséri az embereket. A néphit szerint, ha ekkor kisüt a Nap és a medve meglátja az árnyékát, akkor visszamegy a barlangjába és még negyven napig tart a hideg.

Balázs napja

Ekkor emlékezünk Balázs püspökre. Szent Balázst a diákok védőszentjeként és a torokfájás gyógyítójaként tartják számon. A néphit azt tartja, hogy e napon lehet védekezni a torokgyík ellen, ezt az eljárást nevezzük balázsolásnak. Ilyenkor a katolikus pap a gyermek álla alá két gyertyát tesz keresztbe és imát mond. Ugyanekkor almát is szoktak szentelni, abban a hitben, hogy a torokfájás ellen alkalmas gyógyszer.

Napján a diákok végigjárták a falut, előadták éneküket és ezért cserébe élelmet kaptak. Ezt odaadták tanítójuknak, aki később megvendégelte őket. Az élelemgyűjtés közben csalogatták az iskolakerülőket. Ezt nevezzük Balázs-járásnak.

Tanuljátok meg a verset és az éneket, elevenítsétek fel a Balázs-járást! Biztosan jól fogtok szórakozni.

Ma vagyon Szent Balázs;
akkor pedig szokás
volt már régen,
hogy a jó diákok
oskolapajtások
verbuválnak.

Minket is tanítónk
sok jóra tanított,
azért küldött,
hogy minden henyélőt,
oskolakerülőt,
összeszedjünk.

Van-e hát a házban,
kis kompániánkba
való gyermek?
Álljon a verbunkba,
jöjjön az iskolába,
nem bánja meg!

1. Em - lé - kez - zünk Szent Balázs - ra, mert ma va - gyon nap - ja,
az Úr Jé - zus a - ka - ra - tát ál - ta - lunk mu - tat - ja.
Ö - römöt e ház - nak, asz - szony - nak, u - rá - nak,
hogy hir - des - sük és em - lít - sük, né - künk pa - ran - csol - ja.

Háziasszony, arra kérünk, légy szíves mihozzánk,
ne gondold, hogy mi azért hálákat ne adnánk.
Lásd a nyársunk üres, a gyomrunk is éhes,
ne sajnáld a szalonnádat, nekünk jól megfizess!

16. Dorottya napja

„Ha Dorottya szorítja, Julianna tágítja”.
Ha Dorottya-napkor fagy, akkor Julianna napjára megenyhül az idő.

17. Bálint napja

Ezen a napon ültetik a kotlókat a fészekre, hogy 21 nap múlva kikeljenek a tojásokból a kicsibék.

19. Zsuzsanna napja

Ekkor szólal meg a pacsirta, ezzel jelezve, hogy közeledik a tavasz.

24. Mátyás napja

Ha Mátyás jeget talál, akkor tör, ha nem, akkor csinál. Innen a jégtörő Mátyás elnevezés.

Március

Böjtmás hava

A tél hosszú csendje után, márciusban kezd ébredni a természet. Tömegesen jelennek meg a tavasz hírnökei: a hóvirág, a tavaszi csillagvirág, a tőzike, a nemes májvirág, a nemes kankalin és a gólyahír. Március végére rendszerint megérkeznek a gólyák.

Márciust azért nevezzük böjtmás havának is, mert rendszerint erre a hónapra esik a húsvét előtti böjti időszak. Ekkor nem szabadott húst és zsíros ételeket enni, valamint mulatozni.

Kázmér napja

Ezt a napot patkányűző napként tartják számon. Régen a patkányok által terjesztett betegség, a pestis nagyon sok ember halálát okozta. Néhány országban még ma is eredménytelenül küzdenek a patkányok ellen.

Szerinted milyen okai lehetnek a patkányok és más rágcsálók túlzott elszaporodásának?

Milyen következményei lehetnek a patkányok túlszaporodásának?

Milyen állatok a patkányok és egerek természetes ellenségei?

---

12 Gergely napja

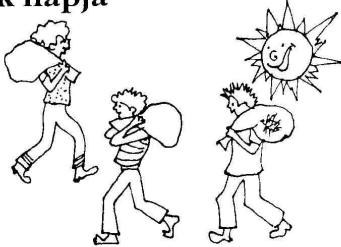
Szent Balázs a diákok, Szent Gergely pedig az iskolák pártfogója volt. A Gergely-járás a Balázs-járáshoz hasonló szokás. A diákok ezen a napon is hívogatni, toborozni jártak és adományokat gyűjtöttek tanítójuk és az iskola részére. A Balázs-járás vidámabb, tréfálkozó, táncos toborzás volt, amely az iskolában megrendezett vendégséggel zárult. A Gergely-járás komolyabb volt, tánc és mulatozás nélkül.

Vajon miért volt komolyabb a Gergely-járás a Balázs-járásnál?

18-19 és 20 Sándor, József és Benedek napja

Sándor, József, Benedek, zsákból hozzák a meleget.

Tavaszköszöntő

Weöres Sándor

Járdányi Pál

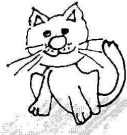
Sán - dor nap - ján meg-sza - kad a tél,
Jó - zsef nap - ján meg-szü - nik a szél.

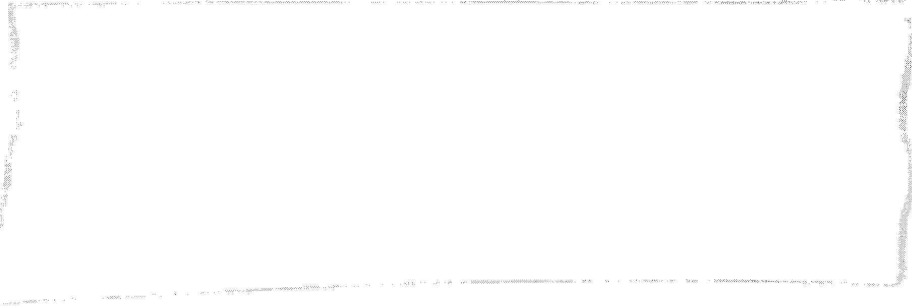
Zsák - ban Be-ne - dek hoz majd me-le - get,

Nincs több fá - zás, bol-dog a - ki él.

Figyelj meg az első tavaszi virágokat és próbáld lerajzolni őket!

Figyeld meg, hogy mikor érkeztek meg vándorútjukról a gólyák és fecskék! A dátumokat írd ide:

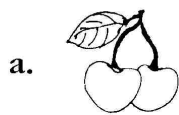
.....

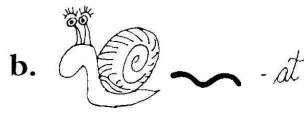
Fejtsd meg a rejtvényeket, a megoldásokat írd a pontok helyére! Így néhány érdekességet tudhatsz meg a gólyákról.

- A fehér gólya ..... méter nagyságú költöző madarunk.
- A légáramlásokat kihasználva ..... rajzol a levegőben.
- .....-ban rakja le fehér tojásait.
- Éjjel a tojó, nappal a ..... ül a tojásokra.
- A fiókák ..... nap alatt kelnek ki.
- A fiatal gólyák ..... hét után tanulnak meg repülni.
- A gólyaszülők szorgalmasan hordják nekik az élelmet: gyíkot, kígyót, egeret, bogarat.

Rejtvények:

gy. gy.

-át

c. Hogyan nevezzük másképp Szent György havát?

d. **813**

e. ennyi foga lehet egy embernek

f. Ez a szám rímel a nevemmel: ..... Kis Ferenc

A gólya védett állat. Számoljátok meg a településeken található gólyfészkeket. Ezek közül hánynak van lakója és mennyi?

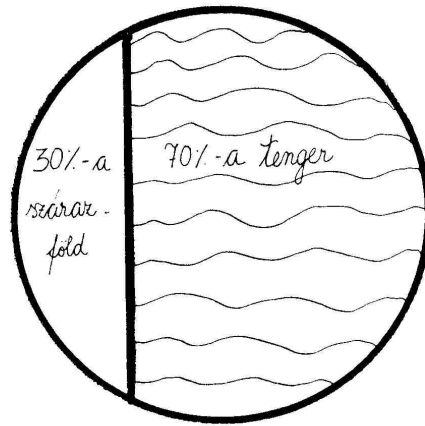

A Víz Világnapja

„A tavak és folyók fenntartanak bennünket. Ott csörgedeznek a Föld vénáiban és a mieinkben is. De ügyelnünk kell arra, hogy ne szennyezzük el őket nem gondolva a jövővel,.. (Al Gore)

A víz életfeltételünk egyik alapeleme. Régen a vízhiány nem okozott gondot, mert az ember ott telepedett le a jöszágaival, ahol víz volt vagy ha aszályos időszak következett, akkor oda vándorolt, ahol vizet lelt. Ekkor még a vízszennyezés sem volt számottevő. A civilizáció fejlődésével az ember és a víz viszonya megváltozott. Az emberiség gyorsuló mértékben megváltoztatta a víz természetes körforgását úgy mennyiségileg, mint minőségileg.

Földünk

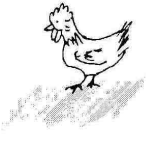

Sorold fel, hogy mindenre használjuk a vizet?!

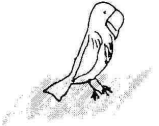

Milyen természetellenes anyagokat juttatunk a vízbe használat során?

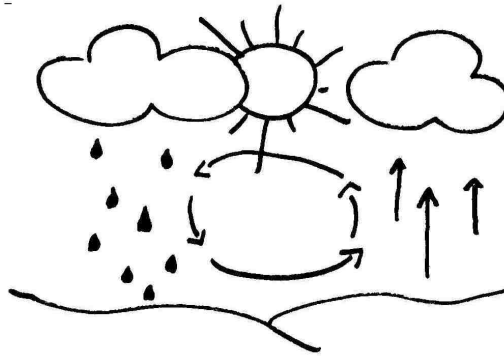

Szerinted hová kerülnek ezek az anyagok?

Meséld el a víz körforgását! Segít a rajz.

Sorold fel, hogy a természetben hol található víz?!

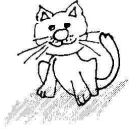

A következő vizeket állítsd a tisztaságuk szerinti sorrendbe!
forrás, folyó, óceán, folyó, patak, csermely

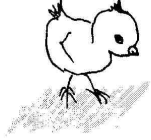

Figyeld meg a településeden átfolyó patak, folyó környékét és vizének minőségét!

Te mit tudnál tenni annak érdekében, hogy vize és környéke tisztább legyen?

Tippelj a megadott értékek alapján! Szerinted átlagosan mennyi vizet fogyaszt el egy személy egy év alatt?

- a. 1000000l
- b. 20000l
- c. 5000l
- d. 20000-60000l

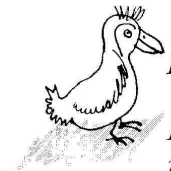

Írjál néhány ötletet, hogy te miként tudnál vizet spórolni!

Fogadj örökbe!

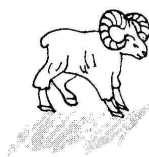
Halottál már a Folyófigyelő Hálózatról? Ha szeretsz kirándulni, nem nézed jó szemmel a szeméttel teleszórt patakpartot, nemcsak neked kellemetlen látvány, hanem a patak is szenved tőle. Ha átérzed ezt a helyzetet, tudod, hogy segítségre van szüksége. Mit lehet tenni? Például örökbe lehet fogadni. Törődni vele. Partján összeszedni a szemetet, figyelni a vízminőséget, örködni, figyelmeztetni a kirándulókat arra, hogy ne dobják el a szemetet, ne öntsenek szennyezett vizet a patakba. Osztálytársaiddal közösen fogadjatok örökbe egy patakot!

23 Meteorológiai Világnap

A meteorológia szó görög eredetű, jelentése: légkörtan. A légkörtan a légkör jelenségeinek, folyamatainak vizsgálatával foglalkozó tudomány. A meteorológusok tudatják velünk naponta a következő napok várható időjárását. A természettel együtt élő emberek apró jelekből ismerték az időjárás alakulását és tapasztalataikat a fiataloknak is átadták. Ezek a jóslások volt amikor valóra váltak, volt amikor nem.

Az eddig tanultak alapján már ismersz egy pár olyan jeles napot, amelyhez valamilyen időjósító hiedelem fűződik.

Végezzél te is időjárás-megfigyelést a táblázat alapján:

Ha a több évszázados megfigyelés beigazolódnik, akkor jelöld X-szel az igent, ha nem, akkor 0-val.

	igen	nem
Ha Egyed napján jó az idő, az ősz is szép lesz.		
Ha Mihály napkor dörög az ég, hosszú, kemény tél lesz.		
Ha Márton napján a lúd jégen áll, karácsonykor tóban botorkál.		
Fehér András, rossz év, víg András víg év.		
Fekete karácsony, fehér húsvét.		
Ha Mátyás nem talál jeget, akkor csinál, ha pedig talál, akkor tör.		
Sándor, József, Benedek, zsákban hozzák a meleget.		
Ha Orbán napja szép, úgy lesz bő esztendő.		
Ha Margit napján esik, negyven napig esni fog.		

25 Gyümölcsoltó Boldogasszony napja

Általában ezen a napon oltják be a gyümölcsfákat. Az oltás a fás növények nemesítése oly módon, hogy vesszőjükbé más növény hajtását illesztik. Ezzel az eljárással lehet elérni azt, hogy a vadalmafa csemete majd ne vadalmát, hanem fogsztható, ízletes gyümölcsöt teremjen.

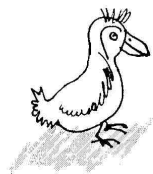
Áprilisban zöldülni kezd az erdő. A fák alatt a tavaszi vadvirágok színessé teszik az erdőt. Ekkor nyílik a salátaboglárka (más néven Szent György-saláta), az odvas keltike, a tavaszi lednek, a tüdőfű, a tavaszi kankalin, a mocsári gólyahír, a százsorrszép és a gyermekláncfű. Megérkeznek a fecskék.

Áprilisjáratás napja

Régen évkezdő napként ünnepelték, ma pedig a tréfálkozás, viccelődés napjaként ismerjük.

A Laboratóriumi Állatok Világnapja

Azt, hogy egy sampon, hajlakk, szempillafesték izgatja-e a szemet, úgy ellenőrzik, hogy a ketrecbe zárt kísérleti állatok szemébe csepegtetik a fent említett anyagokat. A parfümöket, arckrémeket emlős állatok leborotvált testfelületére szórják-kenik és figyelik, hogy mennyire pirosodik vagy duzzad meg a bőr, kialakul-e gyulladás?

A felsoroltakon kívül még milyen célokra használ az emberiség laboratóriumi állatokat? Soroljál fel néhány állatfajt, amelyet kísérleti célokra használnak!

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

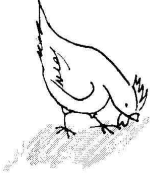
.....

.....

Húsvét

A húsvét változó időpontú ünnep. Időpontja a tavaszi napéjgyenlőséget (március 21.) követő holdtölte utáni első vasárnap. A húsvéti ünnepkör a húsvétvasárnapot megelőző virágvasárnapkal kezdődik. Ezt követi a nagyhét, húsvétvasárnap, húsvéthétfő és fehérvasárnapkal zárul.

Nézd meg egy naptárban, hogy idén mikorra esik a tavaszi napéjgyenlőség utáni első holdtölte és ez alapján számítsd ki, hogy mikor lesz virágvasárnap és húsvétvasárnap!

Virágvasárnap

Jézus Jeruzsálembe való bevonulásának emlékünnep.
Virágvasárnap előtti szombaton a gyermekek barkát gyűjtenek. A barkát a templomban megszenteltetik. A szentelt barkához több hiedelem fűződik.

Olvasd el az alábbi felsorolást és a mellékletben található térképen keresd meg a megnevezett tájegységet!

Palócföldön a barkát az eresz alá tették tűzvész ellen.
A Cserhát vidékén dögvész ellen használták.
A Kiskunságban egy szem barkát nyeltek le hideglelés ellen.
Ormánságban a mezőre vitték és a szántó föld négy sarkába szórták, hogy Isten oltalmazza a termést.

Nálatok milyen hiedelmek fűződnek a szentelt barkához?

.....

.....

.....

.....

.....

Nagycsütörtök

Nagycsütörtökön megszűnik a harangozás, a közismert szólás szerint "a harangok Rómába mennek", s legközelebb nagyszombaton szólalnak meg újra.

Nagycsütörtököt zöldcsütörtöknek is nevezték. Egyes helyeken ezen a napon spenótot, csalánt főztek, hogy jó termés legyen. A csirkék ételébe is vagdalt csalánt kavartak.

Nagypéntek

Jézus kereszthalálának emléknapja.

Ez a nap a böjti időszak legszigorúbb napja. Általános tisztálkodási nap volt, kitakarították a lakást és az állatokat is megtisztították. Nagypénteken nem szítottak tüzet és nem sütöttek kenyeret, mert a hiedelem szerint az kővé vált volna.

Ti milyen ételeket szoktatok fogyasztani nagypénteken?

Nagyszombat

A nagyböjt és a nagyhét utolsó napja. Ennek a napnak a leglátványosabb vallásos szertartása a feltámadási körmenet. A körmentről hazatérő családok ünnepélyesen elfogyasztották a nagyrészt sonkából és tojásból álló húsvéti vacsorát.

Húsvétvasárnap

Jézus feltámadásának emléknapja. Nevét a hús magunkhoz vételéről kapta. Katolikus falvakban a hajnali misére különböző ételeket visznek szenteltetni. Elterjedt szokás volt a húsvéti határkerülés. Ennek során megújították a határjeleket, kitisztították a forrásokat, kutakat és imádkoztak a jó termésért.

Nálatok él-e az ételszenteltetés szokása? Ha igen, akkor írd le, hogy szüleid, nagyszüleid milyen ételeket szoktak szenteltetni! Húsvét vasárnapján ti milyen ételeket fogyasztotok?

.....

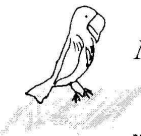
.....

.....

.....

Húsvéthétfő

Vízbevető hétfőnek is nevezik, mert ezen a napon járnak locsolni a legények és a férfiak. Régen a lányokat a kútnál locsolták le vízzel, mára ez a szokás kölnivizes locsolkodássá szelődött. A locsolás ősi termékenységvarázslás maradványa.

Mit jelképez a piros tojás?

.....

.....

.....

Meséld el szóban, hogy miként ünnepeltél húsvéthétfőn? Gyűjtsél locsolóverseket és tanuld is meg őket!

.....

.....

.....

.....

.....

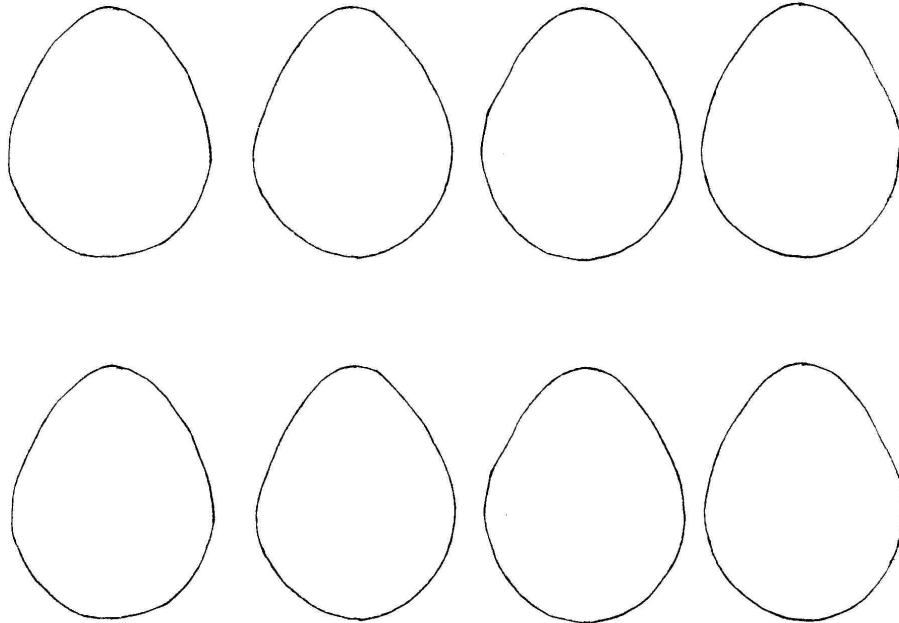
Tojásírás

Szükséges anyagok: főtt vagy kifűjt tojások, festék, méhviasz vagy gyertya, szalonna. Eszközök: íróka (kesice vagy gice), festékes edények, tűzálló edény.

1. A tojásokat megtisztítjuk és kifűjjük vagy megfőzzük sós vízben.
  2. A megolvadt méhviaszt melegen tartjuk, beletesszük az írókát, majd ezzel megírjuk a tojásokat.
  3. A tojásokat hideg festékbe tesszük és állni hagyjuk, amíg megfogja őket a festék.
  4. Forró, puha ronggyal letöröljük a viaszt és a tojást szalonnával fényesítjük.
- Az íróka vagy kesice egy speciális tojásíró eszköz. Ha ezzel nem rendelkezel, akkor gyufaszállal is megírhatod a tojásokat. Festéket természetes anyagokból is előállíthatsz, mint például hagymalevélből (sárga vagy vörös), diólevélből (barna), csalánból (zöldessárga). A festőnövényeket legalább egy órán át lassú tűzön főzzük, majd a festőlébe sót és ecetet öntünk. A tojásokat 3 órán át benne tartjuk.

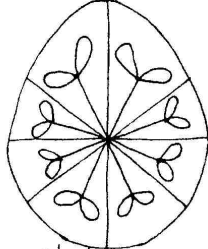
Díszítsd a következő tojásokat!

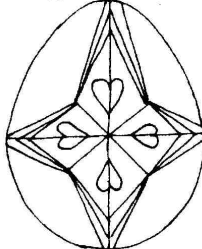

Ha kedved tartja, tanuld meg és használd fel a következő gyimesi tojásmintákat!

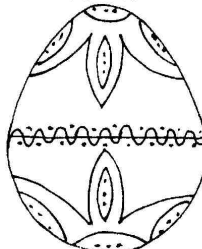
1. PILLANGÓS

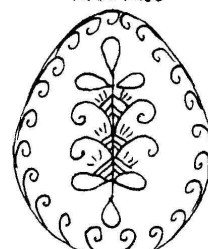
2. SZÍVES KANTÁR

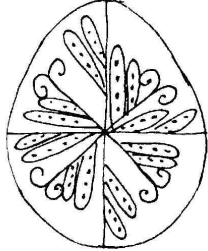
3. SZENES

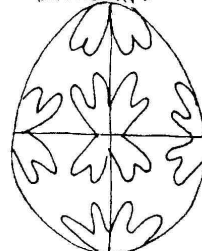
4. KANKÓS

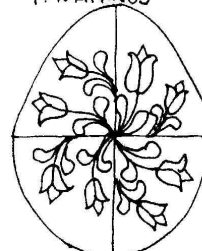
5. RÁKLABAG

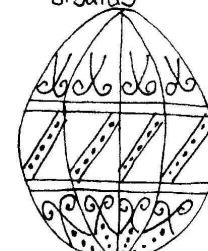
6. NYÚLFÜLE

7. TULIPÁNOS

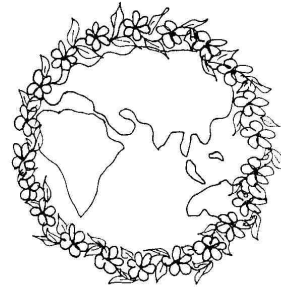

8. BÜTTIS

A Föld Napja

Szeretnéd, hogy Földünk sokáig megmaradjon? Ennek érdekében mindenkiben felelősséget kell ébreszteni! Ez a nap az egyik fő alkalom arra, hogy a környezetünkért érzett felelősséget gyakorlatban is érvényre juttassuk.

Tanítók segítségével szervezzétek meg a Föld Napja eseménysorozatot. Környezetetek szebbé és tisztábbá tételének érdekében sok mindent tehetnek.

Például: virág- és faültetés, takarítás, vetélkedők szervezése állat- és növényismeret témában.

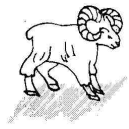

Írd le, hogyan szerveztétek meg a Föld Napját?!

.....
.....
.....
.....

4 Szent György napja

Hagyományosan ezen a napon hajtják ki az állatokat a legelőre.

Olvasd el a következő népköltést és keresd meg azokat a sorokat, amelyek valamilyen néphitre, varázslatra utalnak:

Láncot a küszöbre,
- csingi-lingi-lánga -
Hogy térjen meg őszre
- csingi-lingi-lánga -

Az utolsó borjúfarok!
S a farkasok és a tolvajok
- csingi-lingi-lánga -
Ne férjenek hozzá.

Még milyen Szent György napi, állatokhoz kapcsolódó hiedelmekről hallottál?

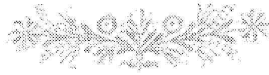
.....
.....

Sorold fel, hogyan nevezik a következő állatok nőtényeit, hímjeit és kicsinyeit?!

kutya .....
.....
.....

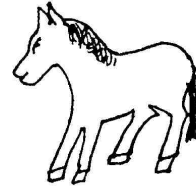

ló .....

.....

.....

juh .....

.....

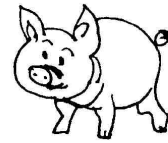
.....

sertés .....

.....

.....

szarvasmarha .....

.....

.....

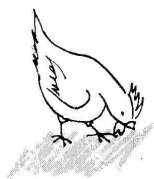
kecske .....

.....

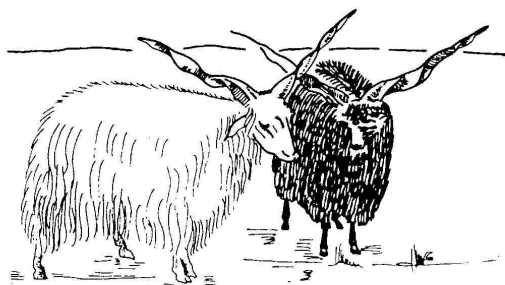

Pótold a következő szólásokból hiányzó állatneveket és szóban magyarázzátok meg jelentéseiket!

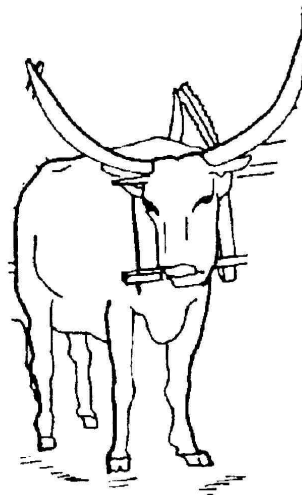
Egy ..... nem csinál tavaszt!
..... tolláról, embert barátjáról ismerni meg.
Sunyi ..... fogja meg az .....
Tanulj ....., mert ..... lesz belőled.
Sok ..... disznót győz.
A hazug embert hamarabb utol érik, mint a sánta .....
..... nem lesz szalonna.
Hiába fürdik a ..... nem lesz fehér .....
Jobb ma egy ....., mint holnap egy .....
Ha .... nincs, a ..... is jó.

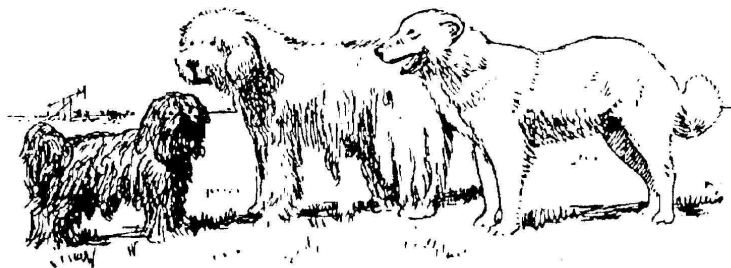
Ismerjétek meg az ősi magyar állatfajtákat!
Pótold a hiányzó betűket, s így megtudhatod a neveiket.

r . ck . j . h

sz . rk . m . rh .

p . l .

k . m . nd . r

k . v . sz

25 Márk napja

Ezen a napon kezdik vetni a kukoricát, ugyanakkor a búzaszentelés napja is. Ilyenkor sok helyen ma is megtartják a búzaszentelő körmenetet. A megszentelt búzát állatoknak adták, hogy ne pusztuljanak el.

Május

Pünkösdi hava

Májusban kizöldül az erdő, virágoznak a fák, bokrok. A méhészek ebben a hónapban szívesen telepítik méheiket az akácok közelébe. Ilyenkor költ a fecske, a sárgarigó és a fülemüle is.

A mezőgazdaságban egyre több a munka. Az állatok már kint vannak a legelőn. Egyes helyeken május első vasárnapján mérték be a juhokat: a gazdák megfejték juhaikat és a fejt tejmenyiség arányában részesültek egész nyáron a tejjhozamból.

Fülöp és Jakab napja

E napra virradó éjszaka még ma is sok faluban él a zöldág vagy májusfa állítás szokása. Ezt a legények állítják a lányos házak udvarára vagy kapujába. Májusfának általában kizöldellt nyírfát, bükkfát vagy fenyőfát állítanak.

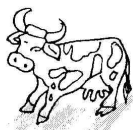
Miért állítanak a legények májusfát?

.....

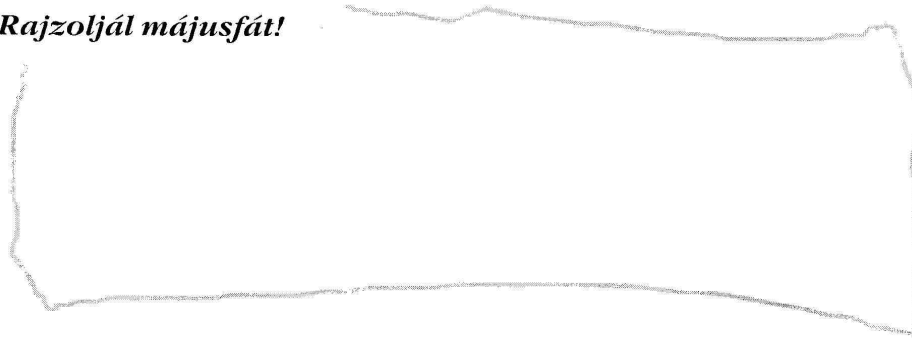

Mit jelképez a májusfa?

.....

Rajzoljál májusfát!

Flórián napja

Flórián a tűzoltók védőszentje.

NOV A Madarak és Fák Napja

*„... évente egy nap szenteljük a madarak és fák védelmére.”
Herman Ottó*

Tavasszal az erdő élete megváltozik. A fák virágba borulnak, madarak csicsergésétől hangos az erdő. Egész sor kitűnő énekesmadár fújja itt a magáét: a feketeherceg, a barátkaposzta, a vörösbegy, a kerti poszáta, az erdei pityer, az erdei pinyó, a szénecinke, az ökörszem, a fülemüle, az énekesrigó, a kakukk, a gerle, az örvös galamb, a nyaktekeres és sok más madár. A madarak párt választanak és fészket raknak a bokrok meg fák ágaira. Az avarból illatozó virágok bújnak elő.

Szerinted miért ünnepeljük egy napon a madarakat és a fákat?

.....
.....

A madarakat nemcsak színük és formájuk szerint különböztethetjük meg egymástól, hanem énekhangjuk alapján is.

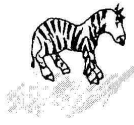
Milyen madarak hangjai a következők:

nyitni-kék ....., szip-szip-szip .....,
hü-hü-hü szit-tak-tak ....., krü-krü-krü
.....
up-up-up ....., kakukk-kakukk
.....
buhu-buhu ....., fuit-fuit-csek-csek
.....

A munkafüzetben szereplő madarak képeit megtalálod a mellékletben!

Utánozzátok a madarak hangjait! Alakítsatok nyolc csoportot, mindenik csoport válassza ki egy madár énekhangját és együtt adjátok elő.

Folytasd a történetet!

Az iskola udvarán öreg vadgesztenyefa állt. Erős ágai között madarak fészkeltek. Egyik éjjel nagy vihar támadt. Két kis madárfióka kiesett a fészekből...

.....

.....

.....

.....

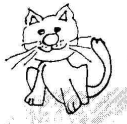
.....

.....

Melyik a kedvenc madarad? Madárhatározó segítségével gyűjtsd össze a rá vonatkozó adatokat!

A madár neve: ....., nagysága .....,
színe ....., élőhelye .....,
szaporodása .....,
táplálkozása .....

Szervezzetek kirándulást az erdőbe és figyeljétek meg a különböző fákat, valamint leveleiket!

Milyen természetvédelmi szabályokat kell betartani, ha az erdőben jártok?

.....

.....

.....

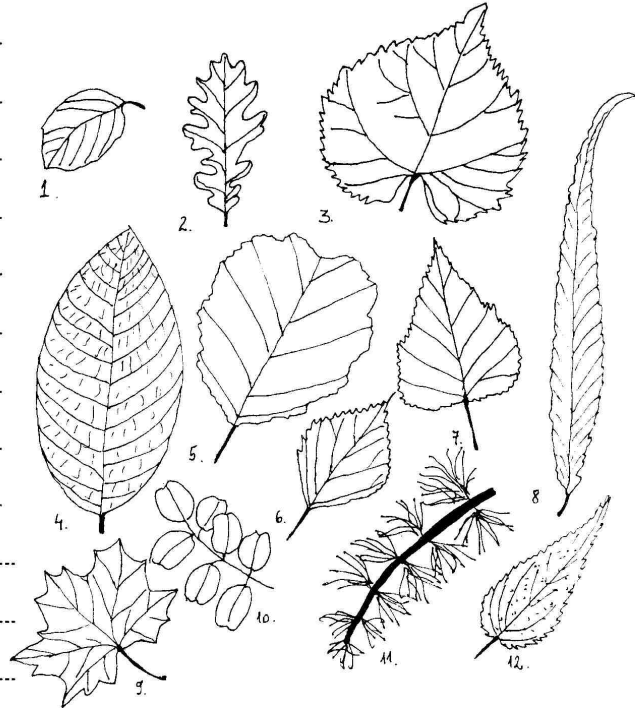
.....

.....

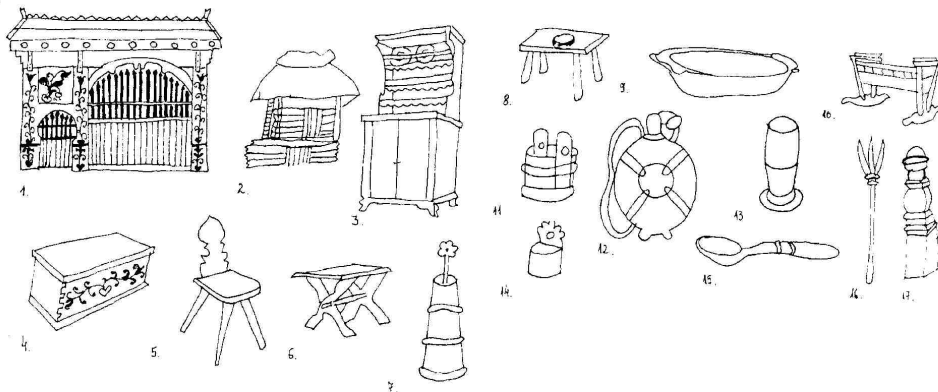

Mely fák leveleit látjátok a rajzokon? A levelek között található egy kakukktojás. Melyik növény levele ez?

1. ....
2. ....
3. ....
4. ....
5. ....
6. ....
7. ....
8. ....
9. ....
10. ....
11. ....
12. ....

Az alábbi tárgyak fából készültek. Nevezd meg őket szóban!

A Földről naponta 50000 hektár erdő tűnik el. Egy nagy méretű fa évente mintegy 80 kg oxigént termel. Egy ember évente körülbelül 240 kg oxigént fogyaszt el lélegzéssel.

Számítsd ki, hogy hány fa termeli meg egy ember évi oxigénszükségletét?

.....

Hány fa szükséges a te és osztálytársaid oxigénellátásához?

.....

Pongrác, Szervác és Bonifác napja

Ezt a három szentet fagyosszenteknek nevezik, mert napjaikon általában lehül a levegő és késő tavaszi fagyokra lehet számítani.

Pünkösöd

Pünkösöd neve a görög pentekosztész (ötvenedik) szóból származik, ugyanis ez az ünnep a húsvétot követő ötvenedik napon kezdődik.

A pünkösdi szokások a következők: királynéválasztás, királyválasztás, zöldágazás, hesspávázás, multságok, táncok, játékok.

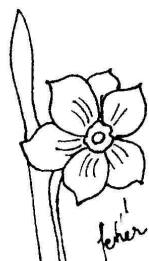
A felsorolt szokások közül nálatok melyik szokás él? Meséljétek el, hogyan zajlik ez az esemény!

A pünkösdi királyt versenyjátékokkal, főleg lóversennyel választották. Egy évig ő volt a legények vezetője, bírása. Hivatalos volt minden lakodalomba és összejövetelekre, a legényeknek pedig engedelmeskedniük kellett neki.

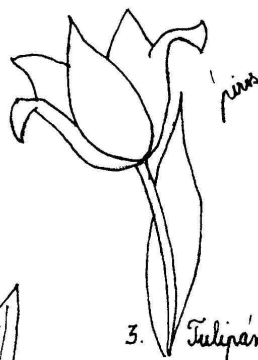
Színezd ki ezeket a virágokat a megadott színek alapján!

1. *Narcissz*
fehér

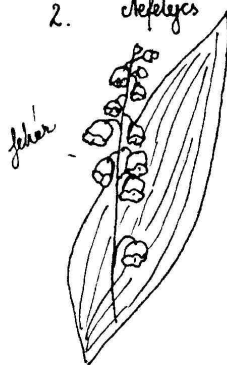
2. *Kékes*
kék

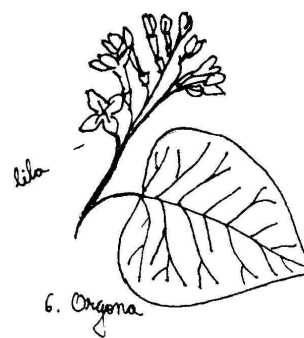
3. *Tulipán*
piros

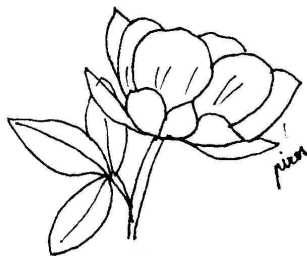
4. *Kiszivórnok*
naránga
lila

5. *Gyöngyvirág*
fehér

6. *Orzsema*
lila

7. *Páros bakkaróza*
piros

Orbán napja

Orbánt az utolsó fagyosszentként tartják számon, mert ekkor is lehülés várható.

5 Környezetvédelmi Világnap

Hogyan gondolkodik egy természet- és környezetbarát ember?

Egészítsd ki a felsorolást!

A kivágott fa helyére csemetét ültet.
Nyáron felhasználja a Nap energiáját.
Lakásába hőszigetelő ajtókat és ablakokat tetet.
Takarékoskodik a vízzel.
Télen nem használ hűtőszekrényt.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

8 Medárd napja

A néphit azt tartja, ha Medárd napján esik az eső, akkor 40 napig esik, ha pedig süt a Nap, akkor kellemes lesz a nyár.

10 Margit napja

Ezen anapon nem szabad kinyitni az ablakot, mert akkor ebben az évben sok lesz a légy. Ezért legyes Margitnak is hívják. Úgy védekeznek ellenük, hogy mise idején a szántóföldről hozott földet szórják szét a házban.

11 Barnabás napja

Sok helyen kaszáló napként tartják számon. Ettől a naptól kezdődően lehet gyűjteni a különböző gyógyfüveket.

**Sorold fel az általad ismert és használt gyógynövények neveit!
Milyen betegségekre jók ezek?**

.....

.....

.....

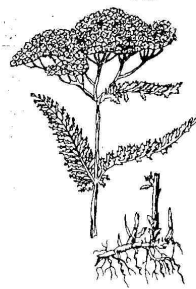
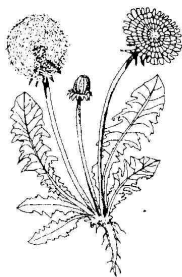
.....

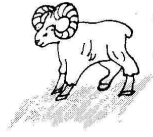
.....

A következő gyógynövényeket júniusban kell gyűjteni. Pótold a hiányzó betűket és így megtudhatod a neveiket!

h.rsf.vir.g, b.dz.v.r.g, .aku.k.ú, gy.rm.kl.nc.ű,
.i.k.f.rk, e.er.ó.ű

Gyógynövényhatározó segítségével írd le, hogy milyen betegségekre használják ezeket a növényeket!

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Virágos Szent János vagy Szent Iván napja

Az esztendő során ekkor legrövidebb az éjszaka. Egyes helyeken a fiatalok ilyenkor tüzet gyújtanak, körülülnek, énekelnek és egyenként átugorják a tüzet. Ennek a szokásnak a tűz tisztító, gonoszűző erejébe vetett hit az alapja. Az ekkor gyújtott tűzről azt gondolták, hogy védelmet nyújt a köd, a jégeső és a dögvész ellen, valamint elősegíti a jó termést.

A ti vidéketeken ehhez a naphoz fűződik-e valamilyen népszokás?

.....

.....

.....

.....

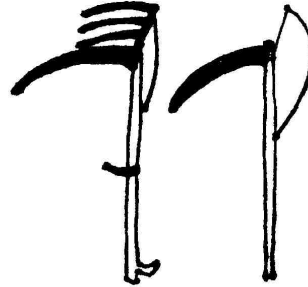

Péter és Pál napja

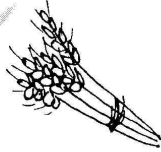
Az aratás kezdő napjaként tartják számon. Ekkor a halászok is ünnepelnek, mert Szent Péterben védőszentjüket tisztelik.

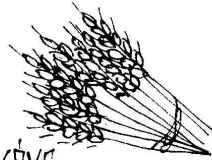
Nevezd meg a képen látható eszközöket! Mire használták ezeket?

Hogyan nevezik a több egymásra rakott kévét? Válasz a rejtvényben.

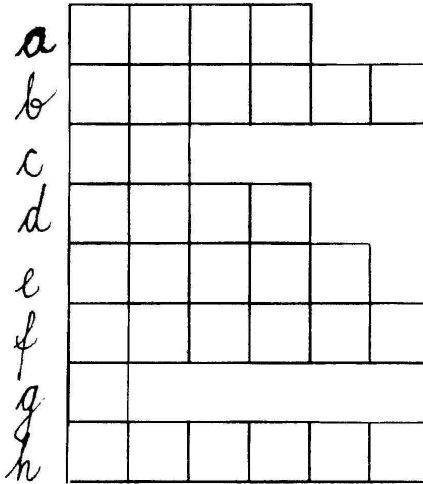

MAROK

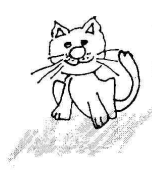

KÉVE

- a. Több marok gabona alkotja.
- b. Nyári munka.
- c. Igavonó állat.
- d. Gyümölcsféle.
- e. Gyapjúból készül.
- f. Marhapásztor.
- g. Y.
- h. Több kalangya alkotja.

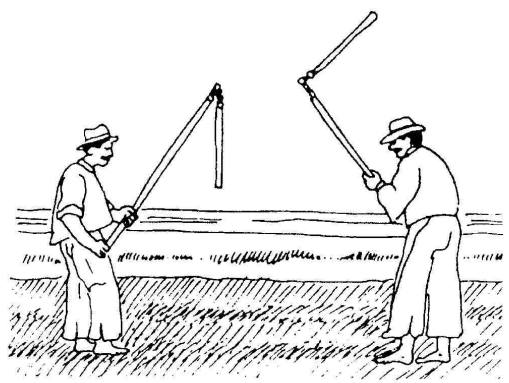
Láttál-e már cséplőgépet? Ha nem láttál, akkor kérd meg tanítódat, hogy szervezzen kirándulást az alsócsernátoni Haszmann Pál Múzeumba, ahol több régen használt mezőgazdasági gépet és egy néprajzi kiállítást is megtekinthetsz.

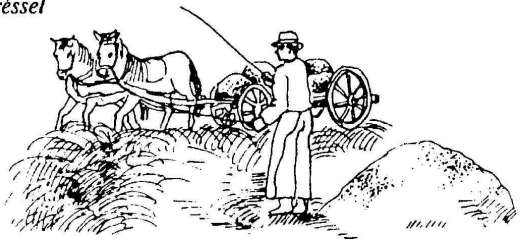
Vajon hogyan csépeltek, amikor még nem voltak gépek? Segít a rajz.

Cséplés asztalhoz veréssel

Cséplés cséphadaróval

Nyomtatás székérrrel

Nyomtatás lovakkal

2 Sarlós Boldogasszony napja

Szűz Mária Szent Erzsébetnél, Keresztelő Szent János édesanyjánál tett látogatásának az emléknapja. Mivel az aratás idejére esik, nálunk a sarlós jelzővel különböztették meg a többi Boldogasszony-ünneptől. Az ekkor szedett gyógynövényeket különösen erős hatásúnak tartják.

6 Sarolta napja

A néphit szerint, ha Sarolta esőt hoz, rossz lesz a dió és a mogyoró termés.

20 Illés napja

Gyakran hoz zivatart és jégesőt, ezért gonoszjáró napként is ismerik.

21 Dániel napja

Ha Illés nem hozta meg az esőt, akkor Dánielre marad.

22 Mária Magdolna napja

Szokás volt a kislányok hajából egy keveset kivágni, hogy még hosszabbra nőjjön. Ezen a napon esnie kell az esőnek, mert Mária Magdolna siratja a bűneit.

25 Jakab napja

Ilyenkor szedik a fokhagymát. Úgy tartják, hogy a Jakab-napra kelt csirkék gyorsan nőnek. Ha ezen a napon felhős az idő, akkor havas télre lehet számítani.

26 Anna napja

A virágos kender töve e napon szakad meg és fel lehet készülni a kendernyűvésre.

Augusztus

Kisasszony hava

9 Az Állatkertek Napja

Írjatok fogalmazást Az állatkertben címmel!

10 Lőrinc napja

A közhitelnek szerint ettől a naptól kezdve a dinnye már nem olyan finom, mert lucskos, azaz lőrinces.

15 Nagybaldogasszony napja

Szűz Mária mennybemenetelének napja, a legrégebbi Mária-ünnepek egyike.

20 Szent István napja

Szent István királyunkat és az új búzából sült kenyeret ünnepeljük ezen a napon.

Írd le, hogy miből és hogyan készül az ízletes házi kenyér!?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Felhasznált irodalom

- Csörgő Anikó - Füzesi Zsuzsa: Csodaország. Zöld könyv. Bp., 1998.
- Petőné Mérai Julianna: Szóraforgó. Olvasókönyv 8-9 éveseknek. Bp., 1999.
- Könczey Réka - S. Nagy Andrea: Zöldköznapi kalauz. Bp., 1994.
- Diószegi István: Találós kérdések. Debrecen, 1998.
- Dr. Reinhard Witt: Nagy európai madárkalauz. Bp., 1992.
- Szalai György: Ember és víz. Bp., 1987.
- Gyárfásné Kincses Edit: Színes kalendárium. Bp., 1993.
- Kocsis Mihály: Világfa. Bp., 1994.
- Magyar Néprajzi Lexikon I-V. kötet. Bp., 1977-1982.
- Szabó M. Klára: Dalolj velünk. Buk., 1977.
- Gál Lászlóné - Kallós Katalin: Fogalmazási munkafüzet. Bp., 1999.
- Varró Aladár Béla: Gyógynövények gyógyhatásai. Debrecen, 1942.
- Michael Castleman: Gyógynövény Enciklopédia. Bp., 1991.
- Farkas Zs. - Holler J. - Kurucz M. - Nédek K. - Viktor A.: Természetfürkészet a Tétényi-fennsíkon. Bp., 1998.
- Kovács Györgyné - Torda Ágnes: Mondd ki, írd le, törd a fejed! Bp. 1999.
- Magyar néprajz - Népszokás, néphit, népi vallásosság. Bp., 1990.
- Dr. Merényi Károly: Kiskerti tanácsadó. Bp., 1986.
- Ráduly Ibolya - Bartók Irma: Játzóházi csipi-csupi. Sepsiszentgyörgy, 2001.
- Romankovics András: Olvasóiskola. Mogyoród, é. n.
- Szaitzné Gregorits Anna: Természet és társadalom. Borsod, é. n.
- Mészely József: Téli vakációs füzet. Sepsiszentgyörgy, 1999.
- A magyarság néprajza I-IV. Bp., 1933-1937.
- Bárczi Zoltán: A kopjafák jelképrendszere. Bp., 1995.
- Ortutay Gyula: Magyar népművészet. Bp., 1941.
- Balassa - Ortutay: Magyar néprajz. Bp., 1980.
- Béldi Miklós: Egy esztendő a madarak világában. Kolozsvár, 1995.
- Friedrich Klára: Rovásírás gyakorlatok nemcsak gyerekeknek. Bp., 2000.
- Diószeginé Nanszák Timea - Szabóné Nádudvari Klári: Játékszertár. Debrecen, é. n.
- László Gyula: A honfoglaló magyar nép élete. Bp., 1988.
- Törpe dalosköny. Szentegyháza, 2000.
- Dr. Kós Károly - Szentimrei Judit - dr. Nagy Jenő: Kászoni székely népművészet. Buk., 1972.
- Margalits Ede: Magyar közmondások és közmondásszerű szólások. Bp., 1995.
- Gazda Klára - Haáz Sándor: Székelyek ünneplőben. Bp., 1998.
- Jávorka - Csapody: Iconographia florae Austro-Orientalis Europae Centralis. Bp., 1991.
- Sepsiszéki Nagy Balázs: Székelyföld falvai a huszadik század végén II. Csík, Káson- és Gyergyószék. Bp., 2000.

Megoldások

Vándormadarak: kakukk, daru, kerti rozsdafarkú, sárgarigó

Rovásbot: bárány 55, juh 153, kos 12

Közmondás: Bátor a kenderben, de nem a lenben. (Az alacsony, gyáva emberre mondják.)

Gyapjából készült magyar népviseleti darab: harisnya, zeke, kalap

Rejtvény: posztó

A gulyás a marhákra, a csikós a lovakara, a juhász a juhokra vigyáz.

Számтан feladvány: Tizenkét juh és harminchat újszülött bárány.

A kukorica másképp: tengeri, törökbúza

A kukorica őshazája Amerika.

Mesterségek: 1. Kádár, pintér, 2. bognár, 3. tímár, 4. varga, 5. takács, 6. kalmár, 7. szűcs, 8. vincellér.

Fejfa: férfi hősi halottnak.

Lucaszék: 13 nap alatt 13 féle fából

Háziállatok: kakuktkojás - a. oroszlán, b. fakopáncs

Farsang: zabálócsütörtök

Gólya - rejtvény: a. egy, b. csigavonal, c. áprilisban, d. hím, e. 32, f. 9

Vízfogyasztás: d.

Állatok: kutya - kölyök, kan, szuka; ló - csikó, mén, kanca; juh - bárány, anyajuh, kos; sertés - malac, koca, kan; kecske - gidó, olló, bak; szarvasmarha - borjú, tehén, bika.

Közmondások: fecske, madár, macska, egér, tinó, ökör, lúd, kutya, csóka, galamocska, veréb, tűzok, ló, számár.

Magyar állatfajták: szürke marha, racka juh, puli, komondor, kuvasz.

Madárdal: nyitni-kék - széncinege, hü-szit-tak - fülemüle, up-up - búbos banka, buhu - uhu, szíp-szíp - énekesrigó, krü-krü - fekete harkály, fuit-fuit-csek-csek - kerti rozsdafarkú.

Levelek: 1. almafa, 2. tölgyfa, 3. hársfa, 4. diófa, 5. égerfa, 6. nyírfa, 7. nyárfa, 8. fűzfa, 9. juharfa, 10. akácfa, 11. vörösfenyő, 12. csalán.

Kakuktkojás. csalán

Fából készült tárgyak: 1. faragott kapu, 2. csűr, 3. tálas, 4. festett láda, 5. kontyos szék, 6. asztal, vajküpülő, 8. evőszék, 9. teknő, 10. bölcső,

11. dézsa, 12. kulacs, 13. vízes kupa, 14. sőtartó, 15. fakanál, 16. villa

17. kopjafa

Virágok: nefelejcs, nárcisz, orgona, piros bazsarózsa, nőszirm, gyöngyvirág, tulipán.

Gyógynövények: hársfavirág, bodzavirág, kakukkfű, gyermekláncfű, cickafark, ezerjófű.

Több kéve: kalangya.

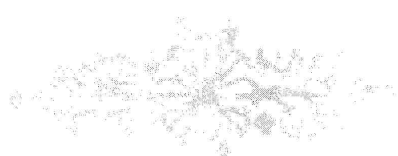
Környékünkön található védett növények nevei és rajzai

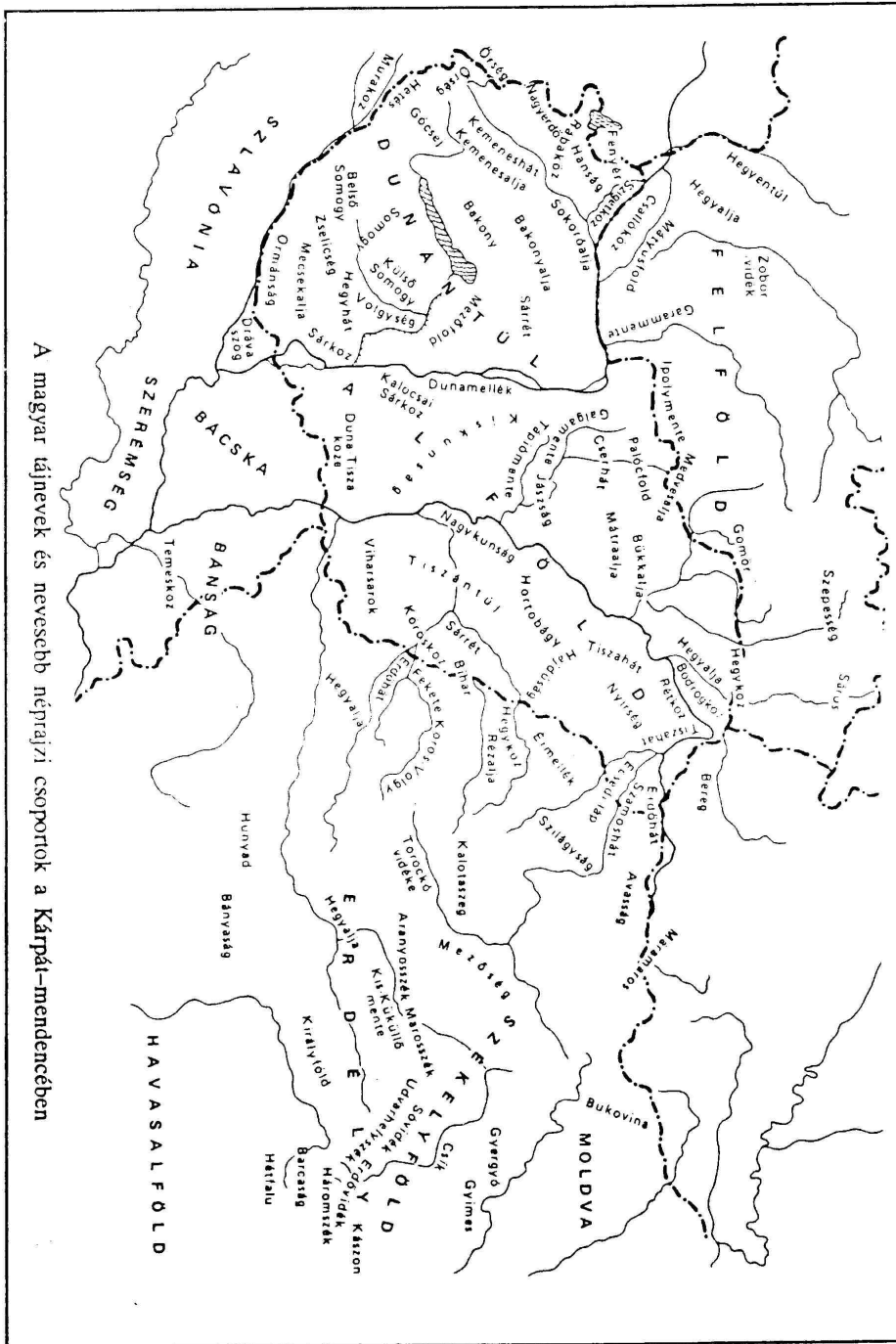

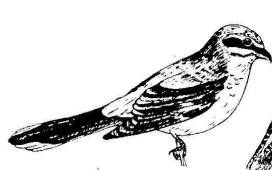
Településünkön található régi ház és kapu rajza

Általam gyűjtött népdalok, mesék, találós kérdések

NAGY ÖRGEBICS

CSONTOLLÚ

RETI CANKÓ

FÜLEMŰLÉ

SZARKA

SZAJKÓ

FÜSTIFECSE

VADGERLE

DOLMÁNVS VÁRJÚ

CSÓKA

MEZEI PÁRSIRTA

SEREGÉLY

ERDEI PITYER

KEZTI POSZATA

KIS LÉGYKAPÓ

ÉNEKES RIGÓ

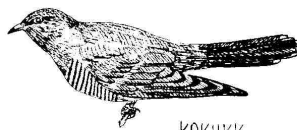
BARÁZDABILLEGÉTO

SZÉNCINKE

BÜBÖSBANKA

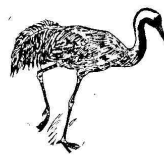
KAKUKK

FEKETE HARKÁLY

UHU

DARU

A MAGYAR
VISELETEK

ALFÖLDI

MATYÓ

KALOTASZEGI

TOROCKAI

SZÉKELY

KALOTASZEGI

PALÓC

SZÉKELY

MATYÓ

TOROCKAI

PALÓC

ALFÖLDI

HORTOBÁGYI

SÁRKÖZI

Pályázati felhívás

Kedves Gyerekek!

Remélem, hogy e munkafüzettel hozzájárultam környezeti és néprajzi ismereteitek bővítéséhez. Bízom abban, hogy az ismertetések figyelmesen elolvastátok és a feladatokat sikeresen megoldottátok. Amennyiben a munkafüzetben szereplő utolsó feladatot is teljesítettétek, küldjétek el nekem a védett növényekről, régi házakról és kapukról készített rajzaitokat vagy népköltészeti gyűjtésüket.

Címem: Nagy Erika tanítónő
4000 Sf. Gheorghe
Sepsiszentgyörgy
Str. Sporturilor 6. Bl. 15. Sc. A/8.

A legjobb pályamunkákat beküldők könyvjutalomban részesülnek!
A borítékra írjátok fel pontos címeteket, valamint azt, hogy melyik iskola hányadik osztályába jártok.

Tartalomjegyzék

1. Bevezető	3
2. Hónapsoroló	5
3. Családunk jeles napjai	6
4. Szeptember	7
5. Október	20
6. November	23
7. December	28
8. Január	38
9. Február	42
10. Március	47
11. Április	54
12. Május	63
13. Június	70
14. Július	75
15. Augusztus	76
16. Felhasznált irodalom	77
17. Megoldások	78
18. Mellékletek	79-84
19. Pályázat	85

A kiadvány a Környezetvédelmi Alap Céllelőirányzat támogatásával készült

Nyomdai gondozás, borító, levilágítás Well-Press Kiadó Kft.
3527 Miskolc, Bajcsy-Zsilinszky u. 15. Tel.: 46/501-660
E-mail: well.titkarsag@chello.hu

